

การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
รายวิชา ความจริงของชีวิต
Integrated Instructional Participation
of the Reality of Life Subject

นายวิฑูรย์ วีรศิลป์

สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประเภท วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ 2555

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยในชั้นเรียน เรื่อง การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการรายวิชาความจริงของชีวิต รหัสวิชา 1500104 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรม และเพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ครั้งนี้ สำเร็จลงด้วย ก็ได้รับความอนุเคราะห์จาก คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต และคณาจารย์ในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่กล่าวนามมาข้างต้น

งานวิจัยในชั้นเรียนในครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับคณาจารย์ทุกท่านที่สนใจ และหากการวิจัยดังกล่าวขาดตกบกพร่องในเนื้อหาสาระบ้าง ผู้ทำการวิจัยน้อมรับด้วยความยินดี เพื่อที่จะปรับปรุงในทำการวิจัยในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์ และหากคุณงานความดีที่เกิดจากการทำวิจัยนี้ ขอมอบให้กับครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาและผู้ที่ได้ให้คำแนะนำดังกล่าว

วิฑูรย์ วีรศิลป์

มีนาคม 2556

ชื่อวิจัย การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รายวิชา ความจริงของชีวิต

ผู้วิจัย นายวิฑูรย์ วีรศิลป์

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ปีที่ทำการวิจัย 2555

บทคัดย่อ

จากการศึกษาและวิจัยในชั้นเรียนเรื่องการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รายวิชาความจริงของชีวิต โดยการเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ (ลักษณะนิสัย) และทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient) และด้าน EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การจัดกิจกรรมจึงต้องเป็นกิจกรรมที่ ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ สร้างสรรค์ศึกษา และค้นคว้าได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

สรุปผลการวิจัย

1.การจัดกิจกรรมและการให้อิสระในการคิดหรือนึกของนักศึกษา นักศึกษามักจะทบทวนถึงสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาก่อน จึงแสดงความรู้สึกลึกซึ้งออกไปตามที่ตนมีประสบการณ์ ถ้าผู้สอนเป็นผู้ช่างสังเกตสิ่งที่นักศึกษาแสดงออกโดยอิสระเสรีก็จะทราบสภาพปฏิกิริยาและความสนใจตลอดจนความรู้สึกลึกซึ้ง ความคิด ความชอบ ไม่ชอบ

2. กิจกรรมจะสะท้อนให้เห็นสิ่งต่างๆ

บุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกลึกซึ้ง เจตคติ แนวความคิดจินตนาการการใช้ภาษา (พัฒนาการทางภาษา) ไหวพริบ ปฏิภาณ

3. กิจกรรมการคิดแก้ปัญหาเรื่องใดๆ ส่วนใหญ่ มักจะมองไปที่บุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจ ฯลฯ เป็นต้น แต่จะไม่มองว่า จุดที่ควรเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง ควรเริ่มต้นที่ตัวเราเองก่อนเป็นเบื้องต้น และเมื่อทุกคนคิดเช่นนี้ ก็จะเป็นการเริ่มต้นที่จะเป็นความจริงได้รวดเร็ว ดีกว่ารอให้คนอื่นเริ่มต้นก่อนแล้วจึงจะเป็นฝ่ายตาม

4. การที่ทุกคนหยุดนิ่ง หรือพยายามเพียงเล็กน้อยไม่จริงจัง ก็ย่อมไม่เป็นผลสำเร็จ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็ต้องพยายามอย่างเต็มที่ ผู้เริ่มต้นก่อนก็จะเป็นผู้สำเร็จก่อน

5. การทำงาน ก็เหมือนกับการที่เราชี้มือไปที่บุคคลอื่นไม่รู้ว่าใครควรจะเป็นผู้เริ่มต้นก่อน เหมือนกับการเกี่ยงงอนกัน โดยต่างคนต่างชี้ไปที่คนอื่น แต่คนอื่นก็ชี้ไปที่คนอื่น ๆ ต่อไปจนทุกคน เริ่มต้นไม่ได้ สิ่งที่ต้องการสิ่งที่คาดหวังก็ไม่มีทางสำเร็จ

6. การให้ข้อสังเกตมือที่ชี้ไปที่ผู้อื่นนั้นเป็นข้อเตือนใจว่า การที่เราชี้ไปที่คนอื่น 2 นิ้วนั้น นิ้วที่ชี้ลงมาหาตนเองมีถึง 3 นิ้ว และเตือนให้เราเห็นว่า เราเองที่ควรจะเป็นผู้เริ่มต้น

7. ข้อคิดสำหรับทุกคนก็คือนวัตกรรมและสิ่งที่ดีกว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน นั้น ครูจะเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงโดยการนำไปใช้ด้วยตัวเอง ไม่จำเป็นต้องรอให้คนอื่นมา ชี้แนะเริ่มต้นให้ก่อนเราจึงจะทำตาม การเริ่มต้นที่ตัวเราเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

8. การจัดการความรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ กับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริง ด้วยการลงมือปฏิบัติ

9. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาปสาทและต้องมีโยนิโสมนสิการเป็นการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดที่ถูกต้อง คิดเป็น หรือคิดอย่างเป็นระบบ รู้วิธีหา เหตุผล สืบสาว แยกแยะปัญหาได้ โดยไม่เอาอัตตาความเป็นตัวตนของตนเองเข้าจับ “โยนิโส” เป็น เหตุ ต้นเหตุ แหล่งเกิด ปัญหา อุปาย วิธีการ “มนสิการ” การกระทำในใจ การคิด การดำริ ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเป็น โยนิโสมนสิการ หมายถึง การกระทำในใจโดยแยบคาย โดยนำหลักการ แสวงหาความรู้ตามแนวทางอริยสัจ 4 มาใช้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

Research Title :Integrated Instructional Participation of the Reality of Life

Subject

Author : Witoon Weerasin

Organization : Phetchabun Rajabhat University

Researched Year : 2012

Abstract

According to the classroom research “Integrated Instructional Participation of the Reality of Life Subject”, it mainly focused on the development to students. The students needed to improve physical growth, emotion, society, intelligence, knowledge, skills, attitude, intelligence quotient (IQ) and emotional quotient (EQ). These qualifications led them to be an intelligent, good and happy person; therefore, the classroom operations had to encourage the students to think, criticize, brainstorm and search through self-learning by self-doing

The summary of research results:

1. Activity arrangement and independent thinking for student

The students always revised their old experiences, so it showed the students’ thinking according to their experiences. If the teacher observed the students’ independent performances, he would know the students’ background, interests, way of thinking, liking and disliking.

2. Activity reflecting other dimensions

The activity reflected students’ personality, experiences, sentiment, attitude, creativity, language progress, resourcefulness and wisdom.

3. Activity for problems solutions

Mainly the activity was relied on an individual, for example, an executive and an authoritarian etc., but the real change should begin from oneself. Whenever anyone thought, it was a beginning of reality in a short time. It was better than waiting for others began, and we had to follow them.

4. Everybody was motionless or without enough attempt. It was a symbol of failure because the achievement came up with the extreme diligence; therefore the beginner would be an achiever.

5. Working pictured a person directed another to do whatever he wanted. They were unsure and unwilling to be the leader of the group, but they left others did. Therefore, their expectations were not achieved.

6. The observation when a person pointed at others showed that when we pointed at anybody with two fingers and then three fingers came to us immediately. This reflected that we should be the leader.

7. The ideas for everyone were culture and beneficial things for instruction. The teacher was a leader of change and able to apply into oneself. It was wasted of time if we had to wait for others and we followed them all the time. The most importance was beginning from us.

8. Knowledge management based threefold training; morality, concentration and wisdom, was an instructional approach to open an opportunity for the students to learn through real situations. The students were encouraged to consider benefits, kindness and wickedness indeed through their actions.

9. Learning activity was operated by building up the students' belief and critical reflection in order to make them think correctly and systematically. The students needed to find causes and reasons and classify problems without self-egoism. They had to use "thoroughly" as a cause or an origin of the problem and then use "contemplate" as a critical thinking. When they use both of them together it reflected that mind-making with consideration and also applied the principle of Four Noble Truths to daily working and life.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
สมมุติฐานของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ผลการวิจัย	5
บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	18
แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	26
การสร้างรูปแบบ	32
การวิเคราะห์สาระ	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	53
แบบการวิจัย	53
ประชากรและตัวอย่าง	53
การใช้สถิติพรรณนา	53
แผนการเรียนการสอน	54
บทที่ 4 ผลของการวิจัย	57
ผลของการวิจัย	57
กิจกรรมบทที่ 1	57

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

กิจกรรมบทที่ 2	60
กิจกรรมบทที่ 3	63
กิจกรรมบทที่ 4	66
กิจกรรมบทที่ 5	70
กิจกรรมบทที่ 6	74
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	76
สรุปผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	77
เอกสารอ้างอิง	
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ (ลักษณะนิสัย) และทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient) และด้าน EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ความสำคัญด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ”

ดังนั้นผู้สอนทุกคนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บอกความรู้ให้จบไปในแต่ละครั้งที่เข้าสอนมาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนกล่าวคือเป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนจัดสิ่งเร้าและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล การจัดกิจกรรมจึงต้องเป็นกิจกรรมที่ ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิจัย สร้างสรรค์ศึกษาและค้นคว้าได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเองเป็นสาระ ความรู้ ด้วยตนเอง รักการอ่าน รักการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Long-life Education) และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Man) ผู้สอนจึงต้องสอนวิธีการแสวงหาความรู้ (Learn how to learn) มากกว่าสอนตัวความรู้ สอนการคิดมากกว่าสอนให้ท่องจำสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ มากกว่าเน้นที่เนื้อหาวิชา ดังที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (2541:72) ได้กล่าวไว้ว่า “...ต้องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ใหม่จากการเอาวิชาเป็นตัวตั้งไปสู่การเอาคนและสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้ง เรียนจาก ประสบการณ์และกิจกรรมจากการฝึกหัดจากการตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบซึ่งจะทำให้สนุก ฝึกปัญญาให้กล้าแข็ง ทำงานเป็น ฝึกคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่ม การจัดการ การรู้จักตน...” จึงเห็นได้ว่า “การสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ทักษะ และเจตคติ จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. เพื่อพัฒนาฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์ การสังเกต สำหรับนักศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ

บูรณาการ

4. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ

บูรณาการ

สมมติฐานของการวิจัย

นักศึกษามีทักษะการคิด วิเคราะห์ การสังเกต ที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาความจริงของชีวิต
2. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้
 - ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แบบกิจกรรมในการเรียนการสอน
 - ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถด้านทักษะการคิด วิเคราะห์ การสังเกต

ของนักศึกษา

3. ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555
4. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบประเมินผลการปฏิบัติ

กิจกรรมแบบทดสอบ

5. เนื้อหาสาระ วิชาการวิเคราะห์โครงการและการบริหารโครงการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักศึกษานำทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเกตไปใช้ในชีวิตประจำวัน
2. นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเรียนแบบบูรณาการมากขึ้น
3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาที่ดีขึ้น
4. สามารถเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ

บูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาข้อมูลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แล้วสรุปถึงปัญหาในการเรียนการสอนหรือสิ่งที่ต้องปรับปรุงพัฒนา

1.2 กำหนดหัวข้อที่จะจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนา

1.3 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัยในชั้นเรียน

1.4 กำหนดกรอบโครงการสอน

2. ขั้นตอนดำเนินการ

ดำเนินการตามโครงการสอน ดังนี้

2.1 จัดทำเครื่องมือวัดทักษะการสังเกต โดยสร้างเป็นแบบวัดทักษะการปฏิบัติจริง ให้สังเกตจากสถานการณ์ที่กำหนดและประเมินตามประเด็นเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม

2.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาสาระ กิจกรรมและตรวจสอบเครื่องมือวัดแล้วรวบรวมผลการตรวจสอบเชิงเนื้อหาเพื่อการปรับปรุงเบื้องต้น

2.3 นำแบบกิจกรรมการสังเกตไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 10 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบกิจกรรม

2.4 จัดทำโครงการสอน ไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งสิ้นจำนวนรวม 12 คาบ

2.5 นำแบบกิจกรรมทักษะการสังเกตที่ผ่านการหาประสิทธิภาพ แล้วไปใช้สอนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2555

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนฯ โดยใช้สถิติ $t - test$

3.ขั้นการสรุปผลและเผยแพร่

3.1 เขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนเรื่อง การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการรายวิชาความจริงของชีวิต

3.2 นำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาการเรียนการสอน และเผยแพร่ให้ผู้สนใจต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนอย่างมาก โดยได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการคือ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งนับเป็นการศึกษาพัฒนาคนในทุกด้านผู้รับการศึกษาจึงจะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข นอกจากนี้ยังได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้คือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ” นับว่าเป็นนโยบายการศึกษาที่ตระหนักในความแตกต่างระหว่างบุคคลและเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งนับบทความนี้นำเสนอผลจากการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี และมีวัตถุประสงค์ย่อย คือการศึกษาสภาพ และปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนของประเทศไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการเรียนรู้งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ และจัดทำรายงานการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดพื้นฐานและหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ความร่วมมือทางการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นจึงดำเนินการสังเคราะห์เนื้อหา แยกแยะ จัดประเภท เพื่อถ่วงน้ำหนักเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สังเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสอดคล้องระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักการทั้งหมดที่ได้ศึกษา ตลอดจนสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาประมวลเป็นแนวทางในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสภาพทั่วไป วิธีการเรียนการสอนที่พบมากที่สุดจากแหล่งความรู้ต่างๆ ได้แก่ การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมชั้น รองลงมา ได้แก่ การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ นอกจากนั้น การสอนในลักษณะอื่น ๆ จะมีจำนวนใกล้เคียงกันได้แก่ การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบผสมผสานการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากครู และการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สภาพการจัดการเรียนการสอนของไทยการบริหารการจัดการการศึกษาไทยที่ผ่านมารัฐผูกขาดการจัดการศึกษาเสียเองเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและขั้นตอนต่าง ๆ ของทางราชการไม่เอื้อให้การบริหารจัดการตัดสินใจเป็นไปได้อย่างฉับไว สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคือการขาดความร่วมมือของสังคมการขาดเอกภาพเชิงนโยบายมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบทำให้ยากต่อการวางแผนและการบริหารการศึกษาให้มุ่งไปยังจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ การขาดการประสานงานที่ดี ความไม่คล่องตัวด้านการบริหาร และจากปัญหาของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาภายใต้กรอบระเบียบของทางราชการสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามสาขาวิชาต่างๆ จากการศึกษาพบว่าสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีสภาพการจัดการเรียนการสอนตามสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนี้

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยี วิธีการสอนของอาจารย์ใช้การบรรยายเป็นส่วนใหญ่ สื่อการสอนที่ใช้ส่วนมาก ได้แก่ ชอล์กและกระดานดำ หนังสือและตำรา สำหรับการค้นคว้าเพิ่มเติมยังไม่เพียงพอ

สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวนนักศึกษาต่อห้องเรียนมากเกินไป ผู้เรียนมีพื้นฐานหรือความรู้เดิมยังไม่เพียงพอวิธีการสอนของอาจารย์ส่วนมากใช้การบรรยาย นอกจากนั้นมีการอภิปรายซักถาม การสัมมนา การศึกษาภาคสนาม และการเชิญวิทยากรมาบรรยาย ตำราส่งเสริมการเรียนรู้ยังไม่เพียงพอปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี จากสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของประเทศไทยทำให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนของไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤติซึ่งจะต้องเร่งแก้ไข หรือดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนและการเรียนรู้อย่างเร่งด่วน

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในระบบการศึกษาต่าง ๆ

ทั้ง 3 ระบบมีดังนี้

การศึกษาในระบบ พบปัญหาการให้บริการยังไม่ทั่วถึง ในระบบการศึกษาที่สูงขึ้น

เด็กมีโอกาสดูเรียนน้อยลงตามลำดับเพราะระบบการศึกษาไทยเป็นระบบแพ้คัดออกเยาวชนวัย 18-24 ปีได้เรียนชั้นอุดมศึกษาเพียงร้อยละ 16.5 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน

การศึกษานอกระบบ ยังไม่มีการรายงานการประเมินผลอย่างจริงจังจึงยังไม่แน่ใจว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีแต่เชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพหรือไม่

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาจากประสบการณ์และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร นิตรรศการ การประชุมสัมมนาต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอและค่อนข้างจัดกระจาย อีกทั้งคุณภาพแตกต่างกันไป และสื่อที่ประชาชนเข้าถึงมากที่สุดคือ โทรทัศน์ วิทยุ ส่วนใหญ่ยังเน้นเรื่องความบันเทิง และการค้ามากกว่าเพื่อการให้ความรู้หรือ ข้อมูล ข่าวสาร

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในด้านต่าง ๆ

ด้านผู้สอน พบปัญหาเช่น ผู้สอนมักมีการสอนแบบบรรยายวิธีการสอนใช้การถ่ายทอดความรู้ไม่ถ่ายทอดความคิดเป็น ทำเป็น มุ่งเน้นการท่องจำ ไม่สามารถปลูกฝังการรักที่จะเรียนรู้ เน้นภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ขาดทักษะและเทคนิคในการผลิตและใช้อุปกรณ์การสอนขาดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง การเรียนการสอนเน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพในเชิงจริยธรรม การใช้วิธีสอนเป็นกลุ่มใหญ่เป็นวิธีที่ทำให้ครูและศิษย์ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกัน เป็นต้น

ด้านผู้เรียน บุคลิกภาพของบัณฑิตยังบกพร่องในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีความอดสาเห ความอดทน และความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังพบว่าบัณฑิตในระดับปริญญาตรีขึ้นไปขาดทักษะและประสบการณ์ในการค้นคว้าวิจัยขาดทักษะในการเขียนเรียงความภาษาไทยและไม่สามารถสื่อสารข้อความให้เข้าใจโดยใช้ภาษาอังกฤษได้

ด้านหลักสูตร พบปัญหาเช่น ยังไม่มีการบูรณาการหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สมบูรณ์ ในสาขาวิชาที่เรียนแต่สอนให้ผู้เรียนเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา หลักสูตรการเรียนการสอนลอกเลียนมาจากตะวันตกมากเกินไป วิชาที่มีลักษณะเป็นวิชาเดี่ยว มักเน้นความเป็นวิชาการเฉพาะสาขาวิชานั้น มากกว่าจะเน้นลักษณะบูรณาการตามเป้าหมายวิชาพื้นฐานอย่างจริง

ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบปัญหาได้แก่ ห้องสมุดไม่ทันสมัย ไม่สามารถที่จะเป็นคลังแห่งความรู้ที่เพียงพอที่คณาจารย์จะหาความรู้เพิ่มได้ตำราอันเป็นสื่อการสอนหลักในปัจจุบันจำนวนมากมีคุณภาพต่ำ ขาดวัสดุการฝึก อุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสมจำเป็นและทันสมัย

ด้านการจัดการ พบปัญหาได้แก่ การประเมินการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากหลักการของแต่ละมหาวิทยาลัย ถือความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการการลงทุนการวิจัยของรัฐน้อยทำให้องค์ความรู้มีผลกระทบต่อ คุณภาพของอาจารย์ ทำ

ให้ไม่สามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้รัฐผูกขาดการจัดการศึกษาเองเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาภายใต้กรอบระเบียบของทางราชการทำให้เกิดความไม่คล่องตัว การระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษายังทำได้ไม่มากเท่าที่ควรโดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินจากรัฐ สำหรับการลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชนทั้งการจัดการศึกษาของเอกชนและการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการฝึกอาชีพยังมีไม่มากเช่นกัน ระบบการศึกษาของไทยในภาพรวมยังขาดการเรียนรู้ใหม่ ขาดการวิจัยและพัฒนาด้วยตัวเองจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงเหตุผลสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องปฏิรูปด้านคุณภาพอาจารย์เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทางวิชาการและการวิจัย เร่งรัดพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เน้นฝึกให้นักศึกษา เรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิดเป็น แก้ปัญหา มีวินัยเพิ่มขึ้น เน้นฝึกภาคปฏิบัติ โดยควรนำกระบวนการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษามาใช้โดยเร็ว

2. แนวโน้มของการจัดการเรียนการสอน แนวโน้มของการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน ต้องจัดให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีรูปแบบการดำเนินการ 4 รูปแบบคือ

การใช้กลุ่มเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการฝึกฝนทักษะการทำงานร่วมกัน การคิดวางแผนการพัฒนาทักษะและทัศนคติเชิงบวกในการทำงานกลุ่มประเภทของกลุ่ม ที่จะใช้เพื่อการเรียนรู้อาจเริ่มจากการแบ่งกลุ่มง่ายๆ ไปจนถึงการสร้างกลุ่มเพื่อให้ร่วมกันสร้างความรู้ที่ต้องศึกษา คั่นกว่า ใช้ระยะเวลานาน ผู้สอนควรต้องรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม ได้แก่ ความแตกต่างของสมาชิกในกลุ่ม จำนวนผู้เรียน การสั่งงานกลุ่ม การประเมินการเรียนรู้แบบกลุ่มเป็นที่ส่งเสริมการพัฒนาชีวิตในอนาคต ผู้เรียนจะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และมีความเข้าใจ เนื้อหาสาระของการเรียนมากขึ้น การทำงานร่วมกันทำให้สามารถแก้ปัญหาได้เร็วขึ้น และง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเรียนรู้แบบร่วมเรียนรู้ (Collaborative learning) การเรียนแบบร่วมเรียนรู้เป็นวิธีการทางการศึกษาที่จะสอนหรือเรียนโดยมีกลุ่มนักศึกษาทำงานร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา ทำงานให้สำเร็จครบถ้วน หรือการสร้างผลงาน ลักษณะในการเรียนแบบร่วมเรียนรู้ได้แก่การอภิปรายถกเถียงเสนอแนะ และทำงานเต็มที่กับเอกสารวัสดุอุปกรณ์ประกอบรายวิชา

การเรียนรู้แบบเปิด คือ การให้ข้อความรู้ทางไกล การให้ความรู้ที่ยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทำให้การเปิดโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมกันมากขึ้น ในขณะที่ประสบการณ์การเรียนรู้ก็ยืดหยุ่นมากขึ้นเช่นกัน บทบาทของครู คือให้ข้อมูลน้อยลงแต่กระตุ้นให้มีการสื่อสารมากขึ้นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเอกสาร วัสดุการสอน และผู้เรียนกับผู้สอนจุดศูนย์กลางอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ใช่การสอนของผู้สอน ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมใน

การประเมินเพื่อช่วยให้พัฒนาความสามารถในการตัดสินใจโดยเฉพาะในกลุ่มของผู้เรียนเองและผลงานกลุ่ม

การพัฒนาการเรียนและการสอนโดยประยุกต์วิธีการสอนแบบต่าง มหาวิทยาลัยต่าง ๆ พยายามที่จะคิด กลไกวิธีการ เพื่อปรับเปลี่ยนการสอนให้ทันสมัย มีนวัตกรรมตลอดจนการดำเนินงานที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ได้แก่

การเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและทางไกล (flexible and distance learning)

มหาวิทยาลัยลอนเบอโร (Longhborough University) ในสหราชอาณาจักรได้พัฒนา รูปแบบของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นหลากหลาย และสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล สามารถจะเรียนที่ใดหรือใช้เวลาอย่างน้อยเท่าใดตามความเหมาะสมของผู้เรียนได้โดยให้มีการเรียนรู้แบบเปิดและทางไกล

การสอนเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหา วิธีการสอนเพื่อการแก้ปัญหามีหลากหลาย ผู้สอนจะต้องพิจารณาหน่วยการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดทำงานร่วมกันและแก้ปัญหาจากปัญหาที่ผู้อาจจะตั้งขึ้นมาเอง หรือจากกรณีที่ผู้สอนนำเสนอไว้ก็ได้ ตัวอย่างการสอนในลักษณะนี้เช่น การแก้ปัญหาเป็นคู่ (thinking aloud pair problem solving หรือ APPS) การเขียนเค้าโครงปัญหา (Problem Sketches) การวิเคราะห์กรณีสั้นๆ (Student – Generated Mini Case)

การสอนเชิงวิจัยในวิทยาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ (University of Maryland) ในสหรัฐอเมริกาได้มีการทดลองวิธีการสอนเชิงวิจัยในระดับปริญญาตรี โดยอาจารย์จะแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มให้ศึกษาข้อมูลเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากภาคสนาม แล้วทำฐานข้อมูลจากทางคอมพิวเตอร์

การใช้โรงสอนในวิชาคณิตศาสตร์ (Teaching theater) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ช่วยให้นักศึกษาปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนใหม่ เพิ่มขีดความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ผู้สอนจะออกแบบการสอนให้ใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ทั้งรายวิชา ในช่วงโม่งปฏิบัติการในโรงสอน (teaching theater) ผู้เรียนจะฝึกฝนการแก้โจทย์ปัญหาไปพร้อม ๆ กับอาจารย์ จนกว่าจะถึงจุดที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

การสอนทางสาขาแพทยศาสตร์ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอดินบอร์ก มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการสอนให้เกิดบูรณาการทั้งทัศนคติ ทักษะและความรู้ไปพร้อมกันผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากการบรรยาย การสอนที่เน้นแต่ละบุคคล (tutorial class) และการเรียนเป็นรายบุคคล ประกอบกับการเรียนผ่านทางเครือข่ายบนจอคอมพิวเตอร์ตลอดจนการให้งานที่จะศึกษาในการเรียนกลุ่มย่อยที่สอนเจาะจง

การสอนที่พัฒนทักษะทางสังคมและการทำงานเป็นทีม (Socialskill & Teamwork)

การศึกษาเชิงสร้างสรรค์ โดย วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2541) ได้เสนอรูปแบบของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์โดยมีแนวคิดหลักเพื่อให้ผู้เรียนผู้สอนผู้บริหารมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ความคิดและการปฏิบัติของผู้สอนที่จะทำให้เกิดวิธีการใหม่ในการเรียนรู้ ซึ่งส่งเสริมลักษณะการคิด ความร่วมมือและการสร้างสรรค์

การสอนผ่านเครือข่ายเวิลด์ ไวด์ เว็บ (web based instruction) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ได้ใช้การออกแบบโปรแกรมการเรียนโดยใช้ เวิลด์ ไวด์ เว็บ (www) ซึ่งอยู่ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยที่ผู้เรียนสามารถที่จะเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากระยะไกลได้การจัดรูปแบบนี้มีหลายลักษณะได้แก่การจัดเป็นบางส่วนของรายวิชาหรือทั้งรายวิชาการจัดทั้งหลักสูตร

3. แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้จากการการสำรวจเกี่ยวกับปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ พบว่า การสอนไม่ควรจะจำกัดเฉพาะการฝึกอบรมวิชาเฉพาะสาขาพันธกิจของการอุดมศึกษาคือ การให้การฝึกอบรมอันรวมถึงสาขาวิชาเฉพาะ วิชาพื้นฐานและวิชาต่างๆ ที่ให้ความรู้ทั่วไปในการดำรงชีวิตสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนา “จิตใจแห่งการใฝ่รู้” ให้แก่นักศึกษาและพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องเน้นที่การเรียนมากกว่าการสอน โดยต้องเน้นให้นักศึกษารู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learning how to learn) จะต้องนำวัฒนธรรมของข้อมูลข่าวสารเข้ามาสู่ระบบอุดมศึกษาของภูมิภาคเทคโนโลยีจะเป็นตัวเร่งที่สำคัญที่จะกระตุ้นการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาทั้งในสถาบันและการศึกษาทางไกล นอกจากนี้ในส่วนของหลักการสำคัญของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นหลักการซึ่งอยู่ในมาตราที่ 22 โดยมีการกำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย การจัดการเรียนการสอนจะต้องยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลางเน้น “การเรียนรู้” มากกว่า “การสอน” โดยให้นักศึกษารู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีจิตใจแห่ง การใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้ตลอดฝึกให้มีความสามารถในการวิพากษ์หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดริเริ่ม มีทักษะในการประกอบอาชีพอิสระ และยึดมั่นในวัฒนธรรมสันติ นอกจากนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรปรับหลักสูตรและการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวและความก้าวหน้าทางวิชาการ สภาพแวดล้อม และปัญหาของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแผนภูมิแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

4. กลยุทธ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีสรุปเป็นกลยุทธ์หลัก ๆ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ด้านต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 ประเด็น คือ

กลยุทธ์ที่ 1 เกี่ยวกับผู้เรียน ควรมีการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดลักษณะดังต่อไปนี้คือการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือการที่ผู้เรียนเป็นสำคัญโดยที่อาจารย์ผู้สอนต้องคำนึงถึงคุณค่าที่ผู้เรียนจะได้รับเป็นหลักและเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุดมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องโดยเตรียมผู้เรียนมาตั้งแต่ระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษาก่อนที่จะเข้าสู่ระดับปริญญาตรี กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการผลิตที่ชัดเจนและมีคุณภาพเหมือนกับประเทศออสเตรเลีย การปลูกฝังและพัฒนาทักษะทั้งทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ(IT) ด้านภาษาและด้านการสื่อสาร (Communication) ให้กับผู้เรียนทั้งในด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และด้านเครือข่าย การปลูกฝังและพัฒนาทักษะทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) การแก้ปัญหา (problem solving) เป็นต้น ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใฝ่รู้ พัฒนาทักษะในการคัดเลือกข้อมูลโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยวิธีการสอดแทรกในการเรียนการสอนทุก ๆ รายวิชา นอกจากการจัดเป็นรายวิชาเฉพาะ

กลยุทธ์ที่ 2 เกี่ยวกับผู้สอน ควรลดการบรรยาย ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนชี้แนะ (facilitators) เน้นเข้าใจและเห็นความจำเป็นของหลักการผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกำหนดภาระงานที่เหมาะสมและชัดเจน ได้แก่ การสอนการวิจัย, การให้บริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ โดยการเน้นการประเมินผลในเชิงสร้างสรรค์คือเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการสอนของอาจารย์ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้อาจารย์ได้ทำ การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนโดยการกำหนดเป็นภาระงานที่จะต้องปฏิบัติและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตลอดจนอำนวยความสะดวกรวมทั้งจัดหา มาตรการที่จะช่วยกระตุ้นจูงใจในการดำเนินการวิจัย

กลยุทธ์ที่ 3 เกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนที่ลดการบรรยายเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน มีวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติ เนื้อหาวิชาและระดับของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีที่เน้นการเรียนแบบมุ่งให้เกิดความคิดวิเคราะห์ วิचारณญาณ และทักษะการแก้ปัญหา ตลอดจนทักษะในการกลั่นกรองหรือย่อ ข้อความที่ได้จากการเรียนรู้จัดกระบวนการพัฒนาทักษะในการสอนของอาจารย์ให้สามารถ ดำเนินการสอนตามหลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดโปรแกรมการพัฒนาเป็นระยะ ในระหว่างการทำงานรวมทั้งกำหนดเป็นนโยบาย ภาระงานที่อาจารย์จะต้องมีการพัฒนาเป็นช่วงๆ

ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ได้แก่ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ต การจัดการสอนทั้งมหาวิทยาลัยเสมือนจริง (cyber university / home university) จัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ผู้เรียนตามความสนใจและความถนัดทั้งในระบบ นอกกระบบ และตาม อรรถาศัย ซึ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ที่ 4 เกี่ยวกับหลักสูตร โดยจัดหลักสูตรให้เป็นแบบบูรณาการ ได้แก่ หลักสูตรที่พัฒนารายวิชาเป็นชุดวิชา(Module)มีความยืดหยุ่นและเป็นแบบกว้างและมีความหลากหลาย เช่นการเพิ่มการจัดหลักสูตรนานาชาติ, เน้นในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรในด้านการปรับปรุงคุณภาพและมีความทันสมัย พัฒนาหลักสูตรให้ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการการประสานชีวิตจริงและการเตรียมการทำงานจากประสบการณ์ตรง การจัดตั้งสมาคมวิชาชีพเพื่อดูแลคุณภาพการสอนการควบคุมมาตรฐานในการจัดการศึกษา เช่น แพทยสภา สมาคมพยาบาล สมาคมวิชาชีพครูที่ดูแลเรื่องใบประกอบวิชาชีพครูสำนักงานควบคุมมาตรฐานคุณภาพกลางเพื่อดูแลคุณภาพการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 เกี่ยวกับผู้บริหาร ผู้บริหาร ควร มีการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับเรียนการสอนที่ชัดเจนมีนโยบายในการสนับสนุนทางด้านต่างๆในการจัดการศึกษาตลอดจนการพัฒนาการเรียนการสอนมีการวางแผนในการจัดการศึกษาโดยการกำหนด ทิศทาง เป้าหมายวิชาการอย่างชัดเจนตลอดจนมีการวางแผนประสานงานอย่างต่อเนื่องในการจัดการศึกษาได้แก่แผนการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน และความสอดคล้องของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ มีการร่วมมือในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษามีโครงการพัฒนาทักษะทางด้านการบริหารของผู้บริหารอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ รวมทั้งการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความเข้าใจทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นอกจากนี้ในส่วนของการบริหารจัดการควรเน้นที่คุณภาพของการศึกษามากกว่าเชิงปริมาณและมีการจัดงบประมาณเพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

กลยุทธ์ที่ 6 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และการจัดการ ควรเน้นการผลิตบัณฑิตและการจัดการเรียนการสอนในเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณโดยมีระบบการประกันและการตรวจสอบคุณภาพ, จัดหาและบริการ สื่อวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นได้แก่ การร่วมมือกับภาคธุรกิจ เอกชนองค์กร หรือหน่วยงานอื่นๆ ในการร่วมมือกันจัดการศึกษา และการผลิตบัณฑิต รวมทั้งมีการจัดตั้งเครือข่ายทางการศึกษา ได้แก่ เครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งใน และต่างประเทศ การ

จัดศูนย์กลางเครือข่ายบนอินเทอร์เน็ต เพื่อแลกเปลี่ยนข้อความรู้และข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน และมีการประสานงานทุกระดับในสถาบันตั้งแต่วิทยาลัยระดับคณะศูนย์ และภาควิชา ตลอดจนถึงการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มาใช้ในการจัดและการเรียนการสอน

5. กลวิธีพัฒนาการสอน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การส่งเสริมการสอนของมหาวิทยาลัยเพื่อคุณภาพของบัณฑิต มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีเงื่อนไขที่จะต้องพิจารณาส่งเสริมการสอนเช่นการให้รางวัล การสอนดีการเผยแพร่ผลงานอาจารย์สู่สาธารณะการมีศูนย์ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ขอมรับผลงานด้านการวิจัยและผลงานการสอนเท่าเทียมกัน เตรียมนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในเรื่องการสอนระดับอุดมศึกษา

2. การพัฒนาการสอน อาจารย์ต้องรับผิดชอบหลักในการให้นิสิตนักศึกษาเรียนรู้ การสอนปรับเปลี่ยนจากการพยายาม “ทำให้สอนให้ครบตามสาระในหลักสูตร” เป็นช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ กระบวนการจึงไปเน้นที่ความเข้าใจว่า “คนเรารู้ได้อย่างไร ปัจจัยการเรียนรู้ที่เป็นไปได้คืออะไร” กระบวนการที่จะช่วยให้มีส่วนสนับสนุนการสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการสอน เช่นการให้ทุนการสอน การประชุมปฏิบัติการ และการอภิปรายกลุ่ม การสังเกตการสอน การสอน จุลภาค การพัฒนาอาจารย์ เอกสารอ้างอิง ข้อมูลการวิจัย การใช้โปรแกรมเทคโนโลยีและการให้ความช่วยเหลือการมีที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่จะสร้างให้มีทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทรัพยากรที่สนับสนุนจะช่วยให้อาจารย์พัฒนาการสอนในห้องเรียนได้ เช่น การเรียนแบบ ร่วมเรียนรู้ กรณีศึกษาการสอนผ่านทางเครือข่าย การสอนที่มีข้อมูลป้อนกลับให้ผู้เรียนการใช้ชีวิต ศักยภาพนี้มีโครงสร้างที่เป็นแบบแผนมีวิจัยเป็นฐานและการที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอน สำหรับสาขาวิชาอื่น ๆ อีกด้วยกลวิธีแบบนี้คือรูปแบบการพัฒนาการสอนตัวอย่างรูปแบบการพัฒนาการสอน (Teaching improvement Models) สำหรับการพัฒนาการสอนมี 6 รูปแบบ คือ 1)รูปแบบสำหรับการประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ 2) การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิด 3) การเผยแพร่ความรู้ 4) การพัฒนาทางคลินิก 5) การสอนและการเรียน และ 6) การวางแผนการสอน ซึ่งในรูปแบบรวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพในการสอนดังนี้ คือ การประเมินในชั้นเรียน การสัมภาษณ์ครูผู้ยิ่งใหญ่หรือครูต้นแบบ การบูรณาการแบบการสอนและการเรียน การปฏิบัติการด้านทักษะการสอน การควบคุมปรับการคิด (adaptive control of thinking) พหุปัญญา (multiple intelligence) และการสอน การออกแบบการสอน กระบวนการห้าขั้นตอนของการพัฒนาการสอน (the five-step process for improving teaching) กลวิธีเรียนการสอนข้างต้น มีปัจจัยหลัก (key elements) ที่ต้องคำนึงถึงได้แก่

- (1) แต่ละภาควิชาต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับมหาวิทยาลัย บุคลากรจะต้องยอมรับและจะต้องครอบคลุมไปถึงหลักสูตรที่เปิดสอน
- (2) ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงการออกแบบและการเสนอโปรแกรมสร้าง โปรแกรมใหม่ๆ และมีกลไกที่พัฒนาโปรแกรมบางโปรแกรม
- (3) สร้างวิธีสอนที่เหมาะสมกับรายวิชาและผู้เรียนบูรณาการวิธีสอนและวิธี วัตถุประสงค์และส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- (4) ประกันได้ว่า กระบวนการวัดและประเมินผลเหมาะสม สะท้อนวิธีการ เรียนและการสอนและบอกประโยชน์แก่ผู้เรียนได้ชัดเจนจากผู้สอนและผู้ตรวจสอบภายนอก
- (5) ประกันได้ว่า มีพันธภาระ (Commitment) ในเรื่องการพัฒนาคนหรือการ ถ่ายโยงทักษะและสาระการสอน วิธีการสอน การเรียนและการประเมินผลสามารถสะท้อนภาพ เหล่านี้ได้
- (6) ประกันได้ว่านิสิตนักศึกษาทุกคนได้รับการฝึกฝนอบรมด้วยเทคโนโลยีสาร-สนเทศ (Information Technology หรือ IT)
- (7) จัดหาทรัพยากรที่เหมาะสมให้ห้องสมุดเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และ บริการช่วยเหลือด้านบริการช่วยเหลือด้านวิชาการ (academic support services)
- (8) ส่งเสริมการปรับปรุงบุคลากรอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาโปรแกรมที่ เพิ่มพูนและขยายขอบเขตการพัฒนาทักษะสำหรับที่มีหน้าที่สอนทุกคน
- (9) ส่งเสริมการเผยแพร่การสอนที่ดี
- (10) ให้โอกาสเลื่อนระดับหรือมีความก้าวหน้าขึ้น ตามที่มหาวิทยาลัยได้ กำหนดกฎเกณฑ์ไว้
- (11) ประกันได้ว่า มีกระบวนการประกันคุณภาพด้านการเรียนการสอน เพื่อ ส่งเสริมให้พัฒนาการเรียนการสอนตามนโยบายกลวิธีในการพัฒนาการเรียนและการสอนจะต้อง ทำ ทุกระดับคือระดับนโยบายระดับศูนย์พัฒนาการสอนและการเรียนของมหาวิทยาลัยระดับคณะ และระดับภาควิชา

3. หน่วยงานที่พัฒนาการเรียนและการสอน ในการปฏิรูปการเรียนรู้ มหาวิทยาลัย จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่จะช่วยพัฒนาการเรียนและการสอนดังนี้

- (1) ศูนย์ช่วยเหลือด้านการเรียน (student learning support) มหาวิทยาลัยใน ต่างประเทศจะมีศูนย์ช่วยเหลือผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้และเพิ่ม ศักยภาพของการเรียนได้ ผู้เรียนสามารถไปใช้บริการข่าวสารข้อมูลและคำปรึกษาจากศูนย์เพื่อให้

ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้ ทักษะการเรียนรู้ แบบการเรียนรู้คำแนะนำ วิธีการเรียนรู้ เคล็ดลับในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาในการเรียน ความเข้าใจตนเอง การปรับตัวต่อการเรียนรู้ และศูนย์ช่วยเหลือด้านการเรียน ควรมีผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรประจำ มีหน้าที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะแนวทางให้แก่อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เรียนเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนมีเอกสารคู่มือการเรียนมีวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนบรรจุในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ จัดโปรแกรม ปฐมนิเทศทางการเรียน และโปรแกรมอื่นๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีแบบทดสอบความถนัด และมีแบบทดสอบทางการเรียนและแบบทดสอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) **ศูนย์พัฒนาการสอน** การพัฒนาการสอนจะสำเร็จได้ต่อเมื่อได้มีการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนมาทำงานและมีผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ โดยมีภาระงานดังนี้

การให้การศึกษาด้านการสอน หน่วยงานควรมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในการสอน ผู้ที่สอนดีเป็นที่ประจักษ์ในศาสตร์สาขาวิชาประจำ เพื่อให้อาจารย์เข้ารับการปรึกษาเรื่องการวางแผนการสอน การใช้กระบวนการสอนแบบต่างๆ การออกแบบการสอน และการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้ทำงานร่วมกัน ฝึกทักษะการคิด การแสดงความคิดและพัฒนาในด้านอื่นๆ การให้บริการตัวอย่าง เอกสาร และวิธีการสอนแบบต่างๆที่อาจารย์รวบรวมมาจากหนังสือ ตำรา เครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือจากเอกสารที่อาจารย์ได้ทำ ขึ้น

ให้บริการอบรม วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อคณาจารย์จะได้รับหลักการของการสอนระดับอุดมศึกษาอย่างถูกต้อง

การให้รางวัลการสอนแต่ละปีควรมีการมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการสอนที่มีจุดมุ่งหมายและกระบวนการที่ชัดเจนเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับคณาจารย์

ทำงานร่วมกับภาควิชา ในการออกแบบการสอนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้อาจารย์ทั้งภาควิชาได้พัฒนาการสอนพร้อมกัน โดยได้ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์พัฒนาการสอนทำโครงการร่วมกัน

การรับตรวจสอบให้ เพื่อลดเวลาทำงานของอาจารย์ลงในเรื่องของการตรวจการคิดคะแนน และการตัดเกรด

ติดตามการสอนของอาจารย์ ตลอดจนการประกันคุณภาพด้านการสอนตามที่สถาบันได้เห็นชอบให้ดำเนินการ และอาจารย์ก็ได้รับทราบกฎเกณฑ์และวิธีการของการประกันคุณภาพเรียบร้อยหน่วยงานนี้จึงเป็นการตรวจสอบภายในของสถาบันที่จะติดตามคุณภาพการสอนของอาจารย์

(3) **ศูนย์ผลิตสื่อ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์** มหาวิทยาลัยจึงจำ เป็นต้องมีศูนย์บริการที่ผลิตสื่อ อุปกรณ์การสอนในรูปแบบที่หลากหลายหน่วยงานนี้จะทำหน้าที่ให้บริการดังนี้ คือ จัดทำ วิดีทัศน์ จัดทำสื่อ จัดทำสื่อพื้นฐาน ให้บริการอบรม ให้บริการออกแบบการสอน ให้คำปรึกษาแนะแนวในเรื่องของการออกแบบสื่อ เป็นศูนย์รวบรวมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อภาพ เสียง อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยี และเป็นศูนย์บริการยืมหรือมาใช้อุปกรณ์ของศูนย์ฯ

(4) **ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง** คือศูนย์ที่มีเอกสาร วัสดุอุปกรณ์และอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองได้ อุปกรณ์ที่เรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วยเอกสารบทเรียน สำเร็จรูป บทเรียนทางคอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ หรือแผ่นซีดีรอม ที่มีเรื่องราวในสาระของวิชาใดวิชาหนึ่งและเป็นห้องปฏิบัติการทางภาษาซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าไปใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษาเพื่อทบทวนบทเรียน

(5) **ศูนย์วิจัยการเรียนการสอน** จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สอนได้เห็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบของการเรียนการสอนเพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ศูนย์วิจัยการเรียนการสอนจะต้องมีภารกิจในการส่งเสริมการเรียนการสอนคือ จัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัย ให้คำปรึกษาด้านการวิจัยการเรียนการสอน เป็นแหล่งข้อมูลค้นคว้าด้านผลการวิจัยการเรียนการสอน เป็นแหล่งรวบรวมแบบทดสอบต่างๆ จัดอบรมด้านการวิจัยการเรียนการสอนให้แก่คณาจารย์ ส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิจัย และทำงานร่วมกับนักวิจัยนานาชาติเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการจัดหน่วยงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรจะได้พิจารณาปรับเปลี่ยนหรือปรับระบบหน่วยงานเดิมที่มีอยู่ของตนเองโดยไม่จำเป็นต้องลงทุนสร้างใหม่ เช่น หน่วยคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด หน่วยโสตทัศนูปกรณ์ หรือสื่อการศึกษาให้สามารถมีบทบาทและ ภารกิจเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายในการทำให้การสอนระดับอุดมศึกษาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และคุณภาพของการเรียนรู้

บูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาจัดด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืนเพื่อนำมาจัดเป็นการเรียนการสอนภายใต้หัวข้อเดียวกันเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนที่มากกว่าการให้เนื้อหาโดยครูเป็นผู้กำหนด

ลักษณะสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ กระบวนการ และการปฏิบัติ
2. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาได้อย่างกลมกลืน
3. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง
4. เป็นการบูรณาการเพื่อจัดความซับซ้อนของเนื้อหาต่างๆ
5. เป็นการบูรณาการให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างความคิดรวบยอดของวิชาต่างๆ

เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอนในการเขียนแผนการสอนของครูผู้สอนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (การเขียนแผนแบบบูรณาการมีมากกว่านี้ ตามความเหมาะสม) ดังนี้

(1) การบูรณาการภายในวิชา มีจุดเน้นอยู่ภายในวิชาเดียวกันอาจนำวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาบูรณาการกันเองของวิชานั้นและไม่แยกหรือขยายไปกับวิชาอื่น

(2) การบูรณาการระหว่างวิชา มีจุดเน้นอยู่ที่การนำวิชาอื่นเข้าเชื่อมโยงด้วยกัน ตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป โดยภายใต้หัวข้อเดียวกันว่าวิชาใดที่สามารถนำเข้ามาบูรณาการด้วยกันได้ ไม่จำเป็นต้องทุกวิชา หรือทุกกลุ่มประสบการณ์เข้าด้วยกัน หรืออาจครบทุกวิชาหรือทุกกลุ่มประสบการณ์ก็ได้การวางแผนการจัดทำแผนแบบบูรณาการ การจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการนำวิชาหรือสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อมโยงกัน ซึ่งสามารถทำได้โดยการสร้างหัวข้อเรื่องที่มีความสอดคล้องกับวิชานั้น ๆ เข้าด้วยกัน ผู้สอนต้องคำนึงสิ่งต่อไปนี้

- การเลือกหัวข้อเรื่องจากประเด็นต่างๆ ที่ต้องการเรียน เช่น ประเด็นแนวคิด ประเด็นของเนื้อหา เมื่อได้แล้วนำจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชา ที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน เข้ามาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

- การนำจุดประสงค์ของรายวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันมาสร้างเป็นหัวข้อเรื่อง และนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ประโยชน์ของการบูรณาการ

- 1.เป็นการนำวิชาหรือศาสตร์ต่าง ๆ เชื่อมโยงกันภายใต้หัวข้อเดียวกัน
- 2.ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่ลึกซึ้ง และมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริง
- 3.ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะองค์รวม
- 4.ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ จากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว

5.เป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูได้ทำงานร่วมกัน หรือประสานงานร่วมกันอย่างมีความสุข

6.ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้คิดวิธีการหรือนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้

ทำอย่างไรจึงจะจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. ครูมีความเชื่อมั่นและเข้าใจตรงกันในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ครูได้วางแผน ได้คิดกระบวนการเรียนรู้และมีการประเมินผลร่วมกัน

3. ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

และได้ลงมือปฏิบัติจริง

4. เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการนำวิชาต่างๆ เชื่อมโยงกันมากกว่าที่จะเกิดจากเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งเท่านั้น

5. มีการนำข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมหรือแบบบูรณาการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ จะรู้ได้อย่างไรว่าได้มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเราจะทราบได้อย่างไรว่ามีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแล้วหรือยัง โดยดูได้จากหัวข้อต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของตนเอง

(2) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย กว้างขวางตามความพร้อม

ของผู้เรียน

(3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ได้ค้นพบคำตอบด้วย

ตนเองและผู้เรียนลงมือปฏิบัติเองโดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา

(4) มีการเชื่อมโยงเนื้อหาในวิชาเดียวกันหรือต่างวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้

(5) มีการยืดหยุ่นเวลาเรียนได้ตามสถานการณ์

(6) มีการเชื่อมโยงสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดต่างๆ อย่างมีความหมาย

(7) มีการใช้แหล่งความรู้ หรือแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายเช่น

ห้องสมุดห้องปฏิบัติการทางภาษาให้หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้อง ฯลฯ อย่างสัมพันธ์กันตามสภาพที่แท้จริงหรือตามความเป็นจริง

(8) มีการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

(9) ผู้เรียนได้ร่วมสะท้อนความคิดหรือสรุปความรู้โดยอิสระ

(10) ผู้เรียนมีวิจาร์ณญาณในการคิดแก้ปัญหา และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูผู้สอน ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องของความสำคัญ ความจำเป็น ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้ในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย การกระทำหรือบทบาทของครูผู้สอนมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้จัดการและผู้อำนวยการความสะอาด

บทบาทในฐานะผู้จัดการ ซึ่งกำหนดเป้าหมายในการจัดการว่า "ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนเอง" ดังนั้น ครูจะต้องมีข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคนรอบด้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดการอย่างเหมาะสมเป็นงานหลักที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อ

1. วางแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

(1) การวางแผนอำนวยความสะดวก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลผู้เรียนรอบด้านเพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดการได้อย่างเหมาะสม เช่น จัดการด้านแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมสนับสนุน การให้การส่งเสริม เป็นต้น หรือการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ชุมชน บุคคลอื่นเพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

(2) การวางแผนการเรียนรู้ รวมถึงการบริหารชั้นเรียนให้สอดคล้องกับรูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง

(3) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีขั้นตอนสำคัญ คือ กำหนดจุดประสงค์ประเมินพฤติกรรมหรือความสามารถของผู้เรียน กำหนดวิธีการสอน และประเมินผล

2. กำหนดบทบาทของตนเอง โดยเฉพาะการเป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เรียน การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียน การสร้างระบบและการสื่อสารกับผู้เรียน ให้ชัดเจน การสร้างระบบควบคุม กำกับ ดูแลด้วยความเป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตย

2. บทบาทในฐานะผู้จัดการเรียนรู้

บทบาทในฐานะผู้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ครูมีบทบาทที่สำคัญดังนี้

(1) การเตรียมการสอน ครูควรเตรียมการสอนดังนี้

-1 วิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ และเพื่อกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระการเรียนรู้

- วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะการกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ตลอดจนวัตถุประสงค์สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นสากล

- เตรียมแหล่งเรียนรู้ เตรียมห้องเรียน
- วางแผนการสอน ควรเขียนให้ครอบคลุมองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้
 - กำหนดเรื่อง
 - กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
 - กำหนดเนื้อหา ครูควรมีรายละเอียดพอที่จะเติมเต็มผู้เรียนได้

ตลอดจนมีความรู้ในเนื้อหาของศาสตร์นั้น ๆ

- กำหนดกิจกรรม เน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติ ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนำข้อมูลหรือความรู้ที่มาสังเคราะห์เป็นความรู้หรือเป็นข้อสรุปของตนเอง ผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจมีความหลากหลายตามความสามารถ ถึงแม้จะเรียนรู้จากแผนการเรียนรู้เดียวกัน

- กำหนดวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับจุดประสงค์
- กำหนดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือประเมิน

(2) การสอน ครูควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

- สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- กระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม
- จัดกิจกรรมหรือดูแลให้กิจกรรมดำเนินไปตามแผน และต้องคอยสังเกต

บันทึกพฤติกรรมที่ปรากฏของผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้มีความเหมาะสม

- ให้การเสริมแรง หรือให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้ข้อสังเกต
- ประเมินผลการเรียน เป็นการเก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงาน

ของผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นมีลักษณะเป็นหลักการที่ครูสามารถนำมาขยายความเพิ่มเติมในเชิงปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางและใช้เป็นข้อสังเกตในการปฏิบัติงานและประเมินการปฏิบัติงานของตนเองที่ผ่านมา ครูได้แสดงบทบาทมาน้อยเพียงใดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีส่วนใดที่ยังไม่ได้ทำหรือต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง พิจารณาได้ดังนี้

(1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ ครูควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

- วิเคราะห์หลักสูตร
 - ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือสอดคล้องกับท้องถิ่นหรือบูรณาการเนื้อหาสาระระหว่างกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชา
 - เตรียมแหล่งเรียนรู้ เอกสาร สื่อประกอบการเรียนรู้
 - มีข้อมูลผู้เรียนที่จะนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้
- (2) การจัดการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้
- เลือกเรื่องที่จะเรียน
 - วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - เรียนโดยการแลกเปลี่ยนความรู้
 - เรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม
 - เรียนจากห้องสมุด
 - เรียนจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกโรงเรียน
 - เรียนโดยบูรณาการสาระ ทักษะ และคุณธรรม
- (3) ผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่งที่คุณเรียนได้รับมีดังนี้
- มีผลงานการเรียนรู้ที่หลากหลาย แม้เรียนจากแผนการเรียนรู้เดียวกัน
 - มีผลงานเชิงสร้างสรรค์
 - มีผลงานที่ภาคภูมิใจ
 - สรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง
 - มีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่ม
 - ตัดสินใจลงความเห็นเลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับเรื่องและสถานการณ์
 - มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก
- (4) การประเมินผล ครูจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
- สอดคล้องกับจุดประสงค์ ประเมินตามสภาพจริง
 - มีวิธีการและ เครื่องมือสอดคล้องกัน
 - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน
 - นำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้กล่าวมา จะเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นสิ่งที่ท้าทายและดูเหมือนว่าครูจะมีภาระงานมากขึ้นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานนี้ได้จะต้องตั้งใจมีความพยายามความอดทนและต้องทำงานตลอดเวลา แต่ถ้าจะพิจารณา

อย่างถ่องแท้แล้ว ก็ไม่ใช่ภาระงานที่นอกเหนือขอบเขตของความเป็นครูที่มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาบุคคลครูที่ปฏิบัติหน้าที่เต็มที่ตามแนวทางที่ถูกต้องย่อมจะได้รับผลงานของความเหน็ดเหนื่อยอย่างคุ้มค่าในเบื้องต้น ก็ได้ชื่นชมกับความเจริญงอกงามของศิษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “ความสำเร็จของศิษย์คือรางวัลชีวิตของครู” และทางด้านวัตถุประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้อย่างสมน้ำสมเนื้อ ตามกลไกที่ระบุเป็นสาระต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 7 ครูทั้งหลายที่มีความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน ย่อมจะมีความยินดีที่จะรับภาระอันหนัก แต่มีคุณค่านี้ไว้ด้วยความเต็มใจ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นครูอาชีพ มิใช่คนที่มิอาชีพเป็นครูและหาเลี้ยงชีวิตอยู่ไปวัน ๆ

บทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครูซึ่งเป็นบุคลากรหลัก และมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนให้ครูทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการสำคัญ เพราะจะช่วยในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทที่สำคัญ คือ (1) สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (2) สนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน และ (3) กำกับติดตามประเมินผล

1 บทบาทในการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการศึกษาประสบความสำเร็จ ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดไว้ในความมุ่งหมายและหลักการซึ่งต้องการให้คนไทยมีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ต้องให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพึ่งพาตนเอง การใฝ่รู้อยู่เสมอ การเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเสมอภาค การเคารพกฎหมาย ความรู้สากล ประชาธิปไตยศิลปวัฒนธรรมของชาติ และการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบเดิมที่เคยใช้ เพื่อตอบรับกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การบริหารจัดการที่เน้นบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งคำนึงถึงความต้องการความแตกต่าง ความสนใจ ความเอื้ออาทร ความต้องการมีส่วนร่วม ของบุคลากรทุกคน วิสัยทัศน์นี้จะส่งผลให้ผู้บริหารปรับพฤติกรรมการบริหารให้เป็นแบบอย่างแก่ครู ซึ่งจะถ่ายทอดไปถึงพฤติกรรม

การเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บทบาทของผู้บริหารที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

การพัฒนาหลักสูตร

ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและเป็นหลักสูตรบูรณาการ แม้ว่าหลักสูตรยังคงแบ่งเป็นรายวิชา หรือกลุ่มวิชา มีตารางเรียนเป็นกรอบควบคุมเวลาค่อนข้างเคร่งครัด ไม่ยืดหยุ่น แต่ในอนาคตโรงเรียนจะมีอิสระในการบริหารงานวิชาการ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะวางแผนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่แท้จริงของท้องถิ่นให้ได้ หลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรซึ่งเหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมหลากหลาย ซึ่งครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้จัดให้ ดังนั้นการสะท้อนองค์ความรู้ ความคิด ความรู้สึก จากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนจะมีลักษณะหลากหลายและเป็นองค์ความรู้รวมจากหลายวิชา หลักสูตรบูรณาการจึงเป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดหาแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนรู้ตามความสนใจ แหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ เรือนเพาะชำ สวนหย่อม ห้องจริยศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพลศึกษา ห้องพยาบาล ห้องครัวเป็นต้น แหล่งการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้ มีอยู่ในสถานศึกษาตามปกติอยู่แล้ว หากผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการจัดการแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้ให้เป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับ และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ จะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การวิจัยในชั้นเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะมีปัญหาวิจัยมากมายที่ทำทลายความสามารถของครูในการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนต่อไปผู้บริหารอาจเชิญวิทยากรที่มี ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนมาให้ความรู้เบื้องต้น ให้ครูมีโอกาสฝึกทำงานวิจัยในชั้นเรียนด้วย

ตนเอง และนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างแท้จริงอย่างไรก็ตาม ควรปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการวิจัยว่า การวิจัยไม่ใช่เรื่องยาก ไม่จำเป็นต้องใช้สถิติขั้นสูงที่ยุ่งยาก ซับซ้อนก็สามารถทำได้ นับเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจและสื่อสารให้บุคลากรได้ เข้าใจตรงกันในเรื่องนี้ก่อน

การจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้

ผู้บริหารควรจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ไว้ให้พร้อม สำหรับบริการแก่ครูจัดระบบการผลิต การพิมพ์ การเก็บรักษา การซ่อมแซมให้ทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้ง ควรสำรวจความต้องการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนดำเนินการต่อไป

การจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

งบประมาณนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารเป็นต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ปรับปรุงแหล่งการเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับบริการ ซ่อมแซมอาคารสถานที่ ฝึกอบรมและพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการพัฒนาหลักสูตร ให้เป็นหลักสูตรบูรณาการการเรียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสนับสนุนงบประมาณ สำหรับการวิจัยในชั้นเรียน

รูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา

ปัจจุบัน รูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญาเป็นที่นิยมเพื่อพัฒนาปัญญา ในหลายๆ ด้าน ซึ่งปัญญาเหล่านี้ล้วนมีอยู่ในตัวผู้เรียนพร้อมแล้ว เพียงแต่รอว่า จะจัดโอกาสอย่างไร จึงจะดึงศักยภาพในตัวผู้เรียนเพื่อนำมาพัฒนาตนให้เกิดการเรียนรู้

รูปแบบ การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสาระ การเรียนรู้และเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ก่อให้เกิดปัญญาอย่างหลากหลายที่เรียกว่า พหุปัญญา เช่น ปัญญาด้านภาษา ปัญญาด้านการใช้เหตุผล ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ ปัญญาด้าน ความเข้าใจธรรมชาติ ฯลฯ

การเรียนรู้ แบบนี้ จะเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นผู้เรียนให้ทำกิจกรรมฝึกทักษะให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนาทุกด้าน โดยใช้การบูรณา การและเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ที่ ก่อให้เกิดปัญญาที่หลากหลาย มีลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบนี้

จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องการดำเนินชีวิตในตัวผู้เรียน

แนวคิด ทฤษฎีของ HOWARD GARDNER เจ้าของทฤษฎีพหุปัญญา ได้ระบุว่าความสามารถของบุคคลซึ่งเป็นความสามารถที่แตกต่างและหลากหลายกันไป ความสามารถพิเศษของคนมีมากกว่า 1 ด้าน ความสามารถพิเศษเป็นสิ่งที่สอนกันได้ สามารถกักตุนได้ โดยความสามารถพิเศษจะพัฒนาตามลำดับ โดยแบ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนา และอีก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นค้นคว้าและเสริมความสามารถพิเศษ การได้เรียนรู้และนำมาใช้ หรือความเชี่ยวชาญ การ์ดเนอร์กล่าวว่า สมอมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่นเดียวกับลายนิ้วมือ โดยมีแนวคิดว่าคุณคนเกิดมาพร้อมกับความสามารถพิเศษทุกด้าน บุคคลต่าง ๆ จึงมีจุดอ่อนและจุดแข็งต่างกัน ความสามารถพิเศษจะปรับเปลี่ยนต่อไปตลอดชีวิต ความสามารถและความต้องการของคนนั้น เปลี่ยนจุดอ่อนและจุดแข็งได้ ครูผู้สอนต้องเชื่อว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเด็กก็จะต้องมีความเต็มใจที่จะเรียนเช่นกัน ดังนั้น ผู้เรียนก็ต้องรับการกระตุ้นและจูงใจให้เข้าใจว่าข้อมูลใหม่ๆ เหล่านี้จะไปหลอมรวมกับความรู้และความสามารถพิเศษที่มีอยู่เดิมได้อย่างไร

การ์ดเนอร์ แบ่งปัญญาเป็น 8 ด้าน ด้านแรก คือ ความสามารถทางด้านภาษา ด้านที่ 2 คือ ความเข้าใจทางด้านศิลปะ ด้านที่ 3 คือ เรื่องดนตรีและจังหวะ ด้านที่ 4 คือ ความเคลื่อนไหวทางร่างกาย เช่น นาฏศิลป์ ช่างฝีมือ และนักดนตรี เป็นต้น ด้านที่ 5 คณิตศาสตร์และตรรกะ เช่น วิศวกร นักออกแบบ นักฟิสิกส์ ด้านที่ 6 ความสามารถพิเศษทางการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ ด้านที่ 7 ความสามารถในการเข้าใจตนเอง คือ มี EQ หรือความฉลาดทางอารมณ์สูง สามารถวิเคราะห์นิสัยใจคอ ความต้องการ จุดอ่อนจุดแข็ง ด้านที่ 8 ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ และได้เพิ่มด้านที่ 9 คือ ความสามารถพิเศษทางด้านทัศนสัมพันธ์หรือมิติสัมพันธ์ คือการนำภาพที่มีอยู่ในความคิดออกมาให้มองเห็น

จากทฤษฎี ดังกล่าว ได้มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในห้องสาธิต กล่าวคือ ขั้นตอนการวางแผนการบูรณาการตามสาระกลุ่มความรู้ที่ได้วางแผนไว้ กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ มีการอภิปรายร่วมกัน

กลุ่มได้สืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติมของ ดร.แสวง รวยสูงเนิน มหาวิทยาลัยขอนแก่นจากเว็บไซต์ <http://gotoknow.org/blog/sawaengkku/171350> ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “พหุปัญญา” ทางหลักวิชาการแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับพหุปัญญาตัวบุคคล กล่าวคือ ในทางวิชาการเป็นการ

กำหนดประเภทต่างๆ ของความสามารถ แต่ในทางสังคม เป็นคำอธิบายของความสามารถของบุคคลที่มีหลากหลายในคนๆ เดียวกัน

ในระบบ การศึกษาปัจจุบัน เรามักจะมองข้ามความสามารถเชิง “พหุปัญญา” ที่มักจะประเมินเพียงด้านใดด้านหนึ่งเป็นหลัก ยิ่งกว่านั้น ยังอาจจัดกระบวนการเรียนรู้ก่อนการทดสอบเพียงรูปแบบเดียว ทำให้บุคคลที่มีลักษณะความสามารถไม่ตรงกับวิธีการที่ใช้ ไม่สามารถจะผ่านเกณฑ์การประเมินได้ ที่อาจจะเรียกว่า เป็นผู้ไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทั้ง ๆ ที่วิธีการจัดการเรียนรู้ และวิธีการประเมิน เป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมกับคนกลุ่มนั้น ๆ

สถานการณ์ ดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่มีการแบ่งกลุ่มของผู้เรียน แต่จะอาศัยกลุ่มตามชุมชน เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หนึ่ง จะส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกัน โดยไม่มีการแบ่งประเภทของผู้เรียน แม้จะมีการแบ่งในระยะต่อ ๆ มา หลังจากการประเมินผล ก็มักจะอาศัยเกณฑ์การประเมินจากการสอบวัดความจำเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้ที่มีความสามารถด้านอื่น ๆ ถูกคัดไปรวมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ว่า “เป็นผู้ไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา” และเปิดโอกาสให้กับเฉพาะผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในการพัฒนาต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ คือ การนำหลักการของ “พหุปัญญา” มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกลุ่มการเรียน การติดตามประเมินผล ทั้งนี้ เนื่องมาจากความจำเป็นของสังคมที่ต้องการคนที่มีความสามารถหลากหลาย เพื่อการพัฒนาประเทศ มิใช่เพื่อต้องการคนที่มีความรู้ทางวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง หรือแบบใดแบบหนึ่งเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ปัจจุบันมีการวางแผนการศึกษาที่สนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษามากมาย แต่ขาดการสนับสนุนระดับช่างฝีมือ หรืออาชีวศึกษาที่ทำให้ระบบโครงสร้างแรงงานของสังคมไทย ไม่ค่อยตอบสนองกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ

ประเด็นนี้เป็นเรื่องสำคัญ ที่ควรได้รับการพัฒนาที่เริ่มต้นจากการใช้ “พหุปัญญา” เพื่อการพัฒนาประชากรและแรงงานในสาขาต่าง ๆ ดังนั้น “พหุปัญญา” จึงควรนำมาใช้เป็นหลักการพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการศึกษา โดยอาศัยหลักสูตรท้องถิ่นเป็นเครื่องมือนำทาง แต่เป้าหมายสุดท้ายก็คือ การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของคนที่มีความแตกต่างกัน ในเชิงความรู้ความสามารถนั่นเอง

“หลักการ เรียนรู้ แบบบูรณาการ
เป็นพื้นฐาน พัฒนา การศึกษา
เพิ่มสาระ นำสู่ พหุปัญญา
พัฒนา การเรียนรู้ มาสู่ตน”

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

มีแนวคิดและตัวอย่างของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการซึ่งสามารถนำไปใช้กับการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา วิธีการนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ (Knowles, 1977; Newell, 1994; ปทีป เมธาคณวุฒิ, 2542: 53-55) เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเน้นผลผลิตตามที่ต้องการให้มีคุณภาพระดับสูง การเรียนการสอนใช้วิธีในรูปแบบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการยอมรับนับถือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ยอมรับแนวคิดและมุมมองของผู้อื่น มีความสามารถในการประเมินปัญหา เข้าใจประเด็นทางจริยธรรม มีความสามารถในการวิเคราะห์และบูรณาการ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดแบบมีวิจารณญาณ มีความคิด ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์และมีมนุษยสัมพันธ์

กระบวนการออกแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มี 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. มีทีมในการบูรณาการและทีมในการสอน (assembling an interdisciplinary team) หลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะต้องมีความหลากหลาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้ชำนาญในด้านต่าง ๆ มาร่วมงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการใน 1 วิชา ซึ่งทีมงานจะช่วยให้เกิดการอภิปราย การโต้แย้งและการหาข้อสรุป
2. เลือกหัวข้อ (selecting the topics) ได้แก่ การเลือกประเด็นปัญหา แนวคิดที่สามารถผสมผสานองค์ความรู้หลายสาขาในการแก้ปัญหาาร่วมกัน หัวข้อที่เลือกต้องสัมพันธ์กับปัญหาของสังคม สภาพปัจจุบันของผู้เรียน ความสนใจของผู้สอนและผู้เรียน
3. ระบุรายวิชาที่มีการผสมผสาน (identifying disciplines) มีการดำเนินงานที่จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาสาระในหลักสูตร ระบุขั้นตอนของความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชา
4. พัฒนาส่วนปลีกย่อยของเนื้อหาสาระ (developing the subtext) เป็นการพัฒนาจากเนื้อหาสาระหลักให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
5. จัดทำโครงสร้างของวิชา (structuring the course) กำหนดความสัมพันธ์ของแนวคิดซึ่งเชื่อมโยงแต่ละวิชาเข้าด้วยกัน โดยยึดหลักเหตุผล ความต้องการ และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของเนื้อหาวิชากับบริบททางสังคม
6. เลือกประเด็นที่น่าสนใจให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า (selecting readings) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเข้าใจหลักการบูรณาการ และสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งจะทำ

ให้ผู้เรียนสนใจศึกษา ทำให้มีความคิดที่กว้าง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้มาก่อน หรือค้นพบด้วยตนเอง ทำให้สามารถเข้าใจประเด็นของสาระที่เรียนได้

7. การกำหนดแผนงาน (designing assignments) เป็นการออกแบบงานหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจ มีความสามารถในการประเมินปัญหา เข้าใจ ประเด็นทาง จริยธรรม มีความสามารถในการวิเคราะห์และบูรณาการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

8. การเตรียมรายละเอียดของวิชา (preparing course syllabus) เป็นการเตรียมที่จะต้องแสดงให้เห็นให้ผู้เรียนเข้าใจ มีความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอนและการ ประเมินผล

กระบวนการออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการดังกล่าวมีการนำไปใช้ปฏิบัติในการเรียนการสอนในหลักสูตรต่างๆ เช่น นำไปใช้กับแนวคิดของการ บูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร และการเรียนการสอนสาขาคอมพิวเตอร์ศาสตร์ (Marin and Others, 1996) มีการเสนอแนวทางไว้หลายประการ โดยการจัดรายวิชาเฉพาะ เช่น จริยธรรมทางคอมพิวเตอร์และผลกระทบที่มีต่อสังคม การจัดผสมผสานจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ในรายวิชา ที่มีอยู่ และการจัดเนื้อหาสาระจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ลงในวิชาหลัก เช่น การทำโครงการ การฝึกงาน

ปทีป เมธาคูณวุฒิ (2544: 15-16) ยกตัวอย่างการบูรณาการการเรียนการสอนทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจประเด็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม ทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรมของศาสตร์คอมพิวเตอร์ ดังนั้น ผู้เรียนที่เรียนในสาขาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ศาสตร์ควรจะได้เรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมทางวิชาชีพ แสดงให้เห็นว่า วิชาชีพ ไม่ใช่แค่รับผิดชอบเฉพาะผลงานในส่วนที่เกี่ยวกับเทคนิคและผลผลิตเท่านั้น แต่ต้องรับผิดชอบต่อผลที่ตามมาเมื่อเสนอผลงานนั้นต่อสังคม สาธารณะ ผู้ใช้ และผู้ร่วมงาน ดังนั้น จึงควรได้มีการสอน จริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้เรียนที่ศึกษาในสาขาคอมพิวเตอร์ศาสตร์ ซึ่งเท่ากับการบูรณาการการเรียนการสอนจริยธรรมควบคู่ไปกับเนื้อหาของวิชาที่ผู้สอนกำลังดำเนินการใช้กิจกรรมต่างๆ ประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียน

รูปแบบของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ จะเป็นรูปแบบในการพัฒนาลักษณะของการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างเป็นศาสตร์วิชาต่างๆที่ได้สัดส่วนสมดุลกันตามสาระในมาตรา 23 และ มาตรา 24 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในวิชาศึกษาทั่วไป

มีการนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนแบบข้ามคณะและข้ามสาขาวิชาในลักษณะที่ปฏิบัติได้จริง (พรชูลี อาชาวำรุง, 2538: 1-28) มีประเด็นหลักที่เป็นขั้นตอนในแนวปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นแนวบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของหลักสูตรและการเรียนการสอนข้ามคณะ และข้ามสาขาวิชา

การอุดมศึกษาในประเทศไทยสะท้อนปรากฏการณ์ทางการอุดมศึกษาสากลที่เน้นการฝึกทักษะและวิชาชีพ เน้นการศึกษาทั่วไป อันเป็นรากฐานของบัณฑิตที่รู้รอบและสามารถแก้ปัญหาสังคมทุกๆด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล พบว่ามีความล้มเหลวของการจัดหลักสูตรการสอนระดับอุดมศึกษาทั่วโลกปรากฏชัดเจน ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 ในลักษณะความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาซึ่งทำให้ปัญหามีมากขึ้น เช่น จำนวนนิสิตลาออกกลางคัน การเรียนรู้ที่ไม่เพียงพอของนิสิตที่ไม่ตั้งใจศึกษาอย่างจริงจัง คุณภาพที่ต่ำลงของนิสิตใหม่ทุกระดับ ตั้งแต่ปริญญาตรี ถึงปริญญาเอก ขวัญและกำลังใจและคุณธรรมที่เสื่อมโทรมในหมู่คณาจารย์ นำไปสู่ปัญหา “สมองไหล” และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวโน้มที่บริหารควบคุมในกรอบของระบบราชการ (bureaucracy) ซึ่งบั่นทอนเสรีภาพทางวิชาการ และส่งผลสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการที่ตกต่ำลงตามกัน(พรชูลี อาชาวำรุง, 2538: 1-2) การเน้นเฉพาะความสามารถพื้นฐานทางวิชาชีพ หรือสาขาวิชาเฉพาะด้านโดยที่นิสิตประสบความสำเร็จเพียงกลุ่มเดียว ไม่สนองต่อปรัชญาของมหาวิทยาลัยต่อไปในปัจจุบัน รูปแบบดั้งเดิม ซึ่งแบ่งแยกการจัดการเรียนการสอนตามสาขาวิชา (discipline) และคณะวิชาโดยเด็ดขาด ไม่เหมาะสมต่องานมหาวิทยาลัย (dysfunctional) นั่นคือรูปแบบดังกล่าว ประสบความล้มเหลวในการพัฒนาบัณฑิตไทย ที่มีความสามารถสร้างสรรค์ และปรับเปลี่ยนได้ตามปัญหาที่ซับซ้อนและกระทบหลายๆ องค์ประกอบในบริบทของการเมืองสังคม เศรษฐกิจและวิชาชีพ ในยุคไร้พรมแดนที่การเปลี่ยนแปลงของโลกไมโครเทคโนโลยีผันผวนอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของลักษณะงานตลาดแรงงาน และความเสื่อมถอยของสังคมและนิเวศวิทยา

2. ลักษณะความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของหลักสูตรและการสอนแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามหลักการอุดมศึกษา อาจแยกเป็นประเภทหลัก ๆ ได้ 3 ประเภทโดยยึดความเป็นสาขาวิชา (disciplinarity) ด้านหนึ่ง และลักษณะสหสาขาวิชา (multidisciplinarity) อีกด้านหนึ่งโดยประเภท "บูรณาการ" (integrated) ซึ่งเชื่อมโยงพัฒนาจาก

สาขาวิชาสู่สหสาขาวิชา (พรชูลี อาชวอำรุง, 2538: 12-14) แต่ละกลุ่มมีการจัดหลักสูตรและการสอน ดังนี้

2.1 กลุ่มเน้นความเป็นสาขาวิชา

(1) ความเป็นสาขาวิชา (disciplinarity) คือ การศึกษาเฉพาะเรื่องอย่างชำนาญการ (specialized) โดยการสอน และการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่มีความคล้ายคลึงกัน (homogeneous) ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาอาจเปลี่ยนแปลงไป ทำนองเดียวกันกับเทคนิคการสอน และการวิจัยซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามการปฏิบัติของผู้สังกตศาสตร์หรือสาขานั้น ๆ อย่างไรก็ดี ยังคงมีการตกผลึกภายใน และความต่อเนื่องภายในเนื้อหาวิชาที่ยังคงอยู่เช่นเดิมถาวร ตลอดจนกระบวนการที่มีการถ่ายทอดจากฐานหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ศาสตร์หรือสาขาวิชาทั้งหมดทั้งปวง ยังจับกลุ่มกับศาสตร์หรือสาขาวิชาอื่น ๆ ทั้งที่สัมพันธ์กันและไม่สัมพันธ์กัน และการหยิбыืมจากกันนั้น เกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา

(2) รายวิชาของสาขานำ (introductory disciplinary courses) คือ การรวมภาพรวมของศาสตร์ หรือสาขาวิชาหนึ่ง เช่น การอุดมศึกษาขั้นนำ และวิชาขั้นนำอื่น ๆ ในทุกศาสตร์ หรือสาขาวิชา

(3) รายวิชาของสาขาวิชาขั้นสูง (advanced disciplinary courses) คือ กลุ่มวิชาเฉพาะทางตามความชำนาญภายในศาสตร์หรือสาขาวิชาใด ๆ รายวิชา เช่น มนุษยวิทยาเชิงกายภาพ (physical anthropology)

2.2 กลุ่มรวมสาขาวิชา

(1) ลักษณะคาบสาขาวิชา (interdisciplinarity) คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชา หรือศาสตร์ตั้งแต่สองศาสตร์ขึ้นไป ซึ่งอาจสัมพันธ์กันก็ได้ โดยอาศัยโปรแกรมการเรียนการสอนและการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะบูรณาการมโนทัศน์ วิธีการและข้อสรุป ในกระบวนการนี้การปฏิสัมพันธ์เป็นไปซึ่งกันและกัน โดยที่ศาสตร์หนึ่งไม่เป็นรองศาสตร์หนึ่ง ภายใต้มโนทัศน์ของลักษณะวิชานั้น

(2) สหสาขาวิชา (multidisciplinarity) คือ การนำศาสตร์หรือสาขาวิชาสองอย่างมาบูรณาการกันในลักษณะรูปแบบ (modules) ภายในศาสตร์กลุ่มนั้น ๆ และ นำมาใช้ในลักษณะของหลักสูตรหรือโปรแกรมหนึ่งเดียว เช่น หลักสูตรในวิทยาลัยออกฟอร์ด ที่เรียกว่า "Greats" ซึ่งหมายถึง เรื่องคลาสสิกต่าง ๆ และหลักสูตร "Modern Greats" ซึ่งหมายถึง ปรัชญา รัฐศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ซึ่งนิสิตนักศึกษาที่ดี ต้องมีความสามารถที่จะบูรณาการเนื้อหาในศาสตร์ต่าง ๆ กลุ่มนั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยอาจารย์ไม่จำเป็นต้องชี้แนะอย่างชัดเจน ในปัจจุบัน เมื่อ

มหาวิทยาลัยจัดกลุ่มศาสตร์ เช่น โมเลกุลศึกษา (Molecular Studies) แทนที่จะจัดภาควิชาเฉพาะศาสตร์แบบดั้งเดิม เช่น ภาควิชาเคมี การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนผู้เรียน และการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในกลุ่มจะชัดเจนขึ้น ในรูปของวิชาร่วม (joint courses) และการจัดลำดับความสำคัญของวิชาการด้านต่าง ๆ ย่อมชัดเจนขึ้นด้วย

ลักษณะข้ามสาขาวิชา (transdisciplinarity) หมายถึง การจัดกลุ่มทฤษฎีที่มีความเหมือนกันในแกนกลุ่มหนึ่ง (common sets of axioms) ซึ่งมิได้มีการนำมาสัมพันธ์กันมาก่อน หรือเป็นการจัดกลุ่มศาสตร์สัมพันธ์กันแต่เพียงบางส่วนเท่านั้น ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา ได้มีการจัดกลุ่มวิชาใหม่ ๆ ในลักษณะนี้ขึ้นมากมาย เช่น วิชาการวิเคราะห์ระบบ ทฤษฎีเกมส์ ซึ่งกลุ่มวิชาการเหล่านี้มีโอกาสดำเนินขึ้นเป็นศาสตร์ของตนเองโดยเฉพาะได้ในอนาคต กระบวนการเรียนการสอนวางจัดให้นิสิตมีการรับวิธีการคิดแบบข้ามสาขาวิชาโดยไม่ต้องผ่านการเรียนแบบคาบสาขาวิชา (interdisciplinarity)

กลุ่มนักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนเป็นภาควิชาที่ขาดจากกันโดยเด็ดขาด (departmentalization) พยายามเสนอแนวความคิดข้ามสาขาวิชา และคาบสาขาวิชานี้ในรูปของ วิชาสัมมนาก่อนจบการศึกษา และ ปัจฉินิเทศ แนวความคิดเหล่านี้ก้าวหน้าไม่ได้จากปรัชญาที่กล่าวมานี้ แต่จำเป็นต้องนำไปปฏิบัติได้จริง

2.3 กลุ่มกึ่งกลางระหว่างกลุ่มเน้นความเป็นสาขาวิชาและกลุ่มรวมสาขาวิชา

กลุ่มกึ่งกลางระหว่างกลุ่มเน้นความเป็นสาขาวิชาและกลุ่มรวมสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มบูรณาการบางส่วน (semi-integrated) หรือ หลักสูตรบูรณาการ (integrated curriculum) กลุ่มนี้เป็นความพยายามที่จะจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนที่นำศาสตร์หลาย ๆ ศาสตร์มาบูรณาการอย่างแท้จริง จนแทบไม่เห็นลักษณะของศาสตร์ที่มารวมกันแต่ละศาสตร์อย่างชัดเจน แต่เป็นการบูรณาการแบบตรงเป้าหมาย การแก้ปัญหาลักษณะนี้ จะเป็นการคัดสรรแต่ละหัวข้อ (topics) ในแต่ละศาสตร์ที่ตรงกับการแก้ปัญหา และนำมาจัดระบบระเบียบ ผสมผสานกันใหม่ ก่อให้เกิดวิชาใหม่ ๆ ขึ้น ตัวอย่างในวิชาของกลุ่มนี้ ได้แก่ วิชาสัมมนานิสิตปีหนึ่ง (freshman seminars) และวิชาสัมมนานิสิตปีสุดท้าย (senior seminars) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดหลักสูตรข้ามคณะและข้ามสาขาวิชา

ปัญหาและอุปสรรคอาจจำแนกได้ 5 ประเภท คือ

(1) ปัญหาเชิงมโนทัศน์ (conceptual problems) เป็นปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในเรื่องของสหสาขาวิชา หรือหลักสูตรข้ามภาควิชาไม่ตรงกัน ก่อให้เกิดคณาจารย์ และกลุ่มนิสิตตลอดจนผู้บริหารเป็น 2 ฝ่าย คือ การจัดการเรียนการสอนเฉพาะทาง (specialization) และ

การจัดตามภาควิชาที่เป็นเอกเทศ (departmentalization) ฝายหนึ่ง และ การจัดการเรียนการสอนแบบการศึกษาทั่วไป (gereralization) และการจัดแบบข้ามภาควิชา (interdepartmentalization) อีกฝายหนึ่ง

(2) ปัญหาเชิงปรัชญา (philosophical problems) ในการแก้ไขปัญหาเชิงมโนทัศน์มีวิธีการปลูกฝังปรัชญาใหม่ทฤษฎีใหม่ ๆ ให้เป็นที่ยอมรับในคณะวิชา ภาควิชา ในหมู่ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต ว่าโลกปัจจุบันในยุคโลกวิวัฒน์และโลกอนาคตนั้นบัณฑิตจำเป็นต้องเรียน ตามหลักสูตรสหสาขาวิชา จึงจะสามารถแก้ปัญหาสังคม ตลอดจนติดตามและผลักดัน การเจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านวิชาการและการประยุกต์ความรู้จริงเพื่อสังคม มิฉะนั้น จะไม่เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชา

(3) จำนวนวิชาในหลักสูตรมากเกินไป และมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในหลักสูตรการสอนมากเกินไป (overloading of courses and purposes) ในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการสอนระดับอุดมศึกษามักจะมีแต่การเพิ่ม ไม่ค่อยมีการลดหรือการปิดวิชา เพราะอาจารย์ประจำวิชาชอบเห็นความสำคัญของวิชาที่ตนเองสอนอยู่ และต่อต้านการยุบ เลิก หรือ รวมวิชาเหล่านั้นในรูปความร่วมมือเชิงสหสาขาวิชา ทำให้เกิด "สภาพวิชาล้นหลักสูตร"

(4) ผลกระทบจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ (impact of technology) ในยุคไมโครอิเล็กทรอนิกส์นี้ สนับสนุนให้เกิดความหลากหลาย และการเน้นเฉพาะทางมากขึ้น มีการพัฒนาศาสตร์ต่างๆ ให้ลุ่มลึกมากกว่าในแนวกว้างและครอบคลุม ดังตัวอย่าง การพัฒนาซอฟต์แวร์ ต่าง ๆ ทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งเน้น เฉพาะศาสตร์เฉพาะทาง เช่น SPSS สำหรับสังคมศาสตร์ และมีโปรแกรมอื่นๆ ต่าง ๆ กันไป

(5) การบริหารและการจัดการของมหาวิทยาลัย ลักษณะการบริหารและการจัดการของมหาวิทยาลัยในรูปของการตัดสินใจลดหลั่นเป็นขั้น ๆ ตามสายงาน (buraucracy) นั้น ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งยังเป็นอุปสรรคใหญ่หลวงต่อการดำเนินงานตามการตัดสินใจบางเรื่องแล้วเพราะลักษณะการบริหารประเภทนี้ มีความล่าช้าเป็นปกติวิสัย ซึ่งบั่นทอน ความเป็นเลิศ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ขวัญและกำลังใจ

4. แนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนสหสาขาวิชาตามรูปแบบที่ปฏิบัติได้จริง

แนวทางเพื่อการปฏิบัติตามรูปแบบได้จริงนี้ ได้เสนอไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การบ่งชี้คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการจัดหลักสูตร และการสอนสหสาขาวิชา
2. การกำหนดสมรรถนะ
3. การวางแผนและปฏิบัติตามแผนของโปรแกรม

- (1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์
- (2) หลักสูตรและการสอน
- (3) คณาจารย์
- (4) การบริหาร
4. การเตรียมวัตถุประสงค์หลักสูตรการเรียนการสอนสหสาขาวิชา
5. การพัฒนาระบบการเรียนการสอนสหสาขาวิชา

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการสร้างรูปแบบเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีแนวทางในการสร้างรูปแบบในการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

การสร้างรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

ราช (Raj, 1996) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

รูปแบบ คือ รุปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวนหรือภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

สุบรรณ พันธ์วิชาวาส และ ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ (2522) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า คือ รุปย่อที่เลียนแบบความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบสามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์นั้นได้

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

ประเภทของรูปแบบ

ตามความคิดของ สไตเนอร์ (Steiner, 1988) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (practical model or model-of) รูปแบบประเภทนี้ เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (theoretical model or model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

รูปแบบตามความคิดของ คีฟ (Keeves, 1988: 565-570) จำแนกออกได้เป็น 5 รูปแบบ คือ

(1) รูปแบบคล้าย (analogue models) คือ เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบแบบจำลองระบบสุริยะ กับระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาการจำลอง กับระบบธนาการที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับการผลิตจริง เป็นต้น

(2) รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (semantic models) คือ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะช่วยให้ใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษา มากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

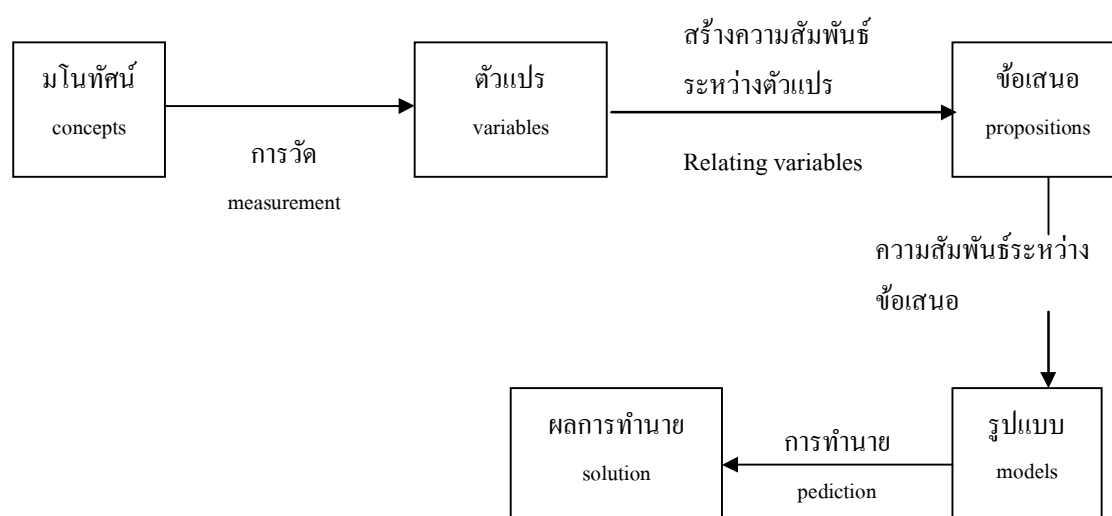
(3) รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (schematic models)

(4) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical models) คือ เป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

(5) รูปแบบเชิงเหตุผล (causal models) คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้น ที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล มีการทดสอบสมมติฐานผลของรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ ๆ (Keeves, 1988: 560) ดังรายละเอียดการสร้างรูปแบบต่อไปนี้

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ (Keeves, 1988: 560)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น รูปแบบต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนาแบบนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงแบบ ก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

การวิเคราะห์สาระ (content analysis)

ความหมายของการวิเคราะห์สาระ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์สาระ ดังนี้

การวิเคราะห์สาระ คือ เทคนิคที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในวิถีทางที่ถูกต้อง โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์การสื่อสารของบุคคล (Fraekel & Wallen, 2000)

การวิเคราะห์สาระ คือ เทคนิคการวิจัยสำหรับการอ้างอิงโดยการจำแนกแยกแยะคุณลักษณะของข้อมูลเอกสารอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นปรนัย (Stone, 1966)

การวิเคราะห์สาระ คือ เทคนิคการวิจัยสำหรับการอ้างอิงที่เที่ยงตรงจากข้อมูลผู้บริบทของผู้วิจัย (Krippendorff, 2004)

การวิเคราะห์สาระ คือ การนำข้อมูล ข้อสนเทศ มาจัดให้เป็นโครงสร้างที่เป็นระบบระเบียบ แล้วนำมาสกัด จำแนกประเด็น จัดกลุ่ม ลดทอนข้อมูล เรียงลำดับ ให้น้ำหนัก ซึ่งความสัมพันธ์ เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นของข้อมูลเหล่านั้น นำไปสู่การเกิดข้อสรุปใหม่

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์สาระ คือ เครื่องมือหรือเทคนิคอย่างหนึ่งของการวิจัย ที่มุ่งเน้นการอ้างอิงที่มีความเที่ยงตรง แม่นยำ และเชื่อถือได้ โดยการจัดการสื่อสารและข้อมูลหลักฐานทั้งหลายที่มีอยู่ให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยลดเวลาและทศะ แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหาในด้านความสัมพันธ์ จำนวนความถี่หรือคุณภาพของข้อมูล ดึงเนื้อหาออกมาแสดงให้เห็นชัดเจน จากนั้นนำมาสรุปเป็นข้อสรุปใหม่

หลักการของการวิเคราะห์สาระ

ในการที่จะนำการวิเคราะห์สาระซึ่งเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของการวิจัยไปใช้นั้น ผู้ใช้จะต้องเข้าใจหลักการที่แท้จริงของการวิเคราะห์เสียก่อน หลักการที่สำคัญของการวิเคราะห์สาระมีดังต่อไปนี้ (Krippendorff, 1980; Fraekel & Wallen, 2000; พรชูลี อาชาวำรุง, 2543)

1. ข้อมูลต้องสื่อความหมายได้ และเป็นประเด็น
2. เป้าหมายของการวิเคราะห์สาระต้องชัดเจน
3. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ ระบบ มาตรฐาน ดัชนีบ่งชี้ สิ่งที่น่าสนใจ ภาษา และการสื่อสาร และกระบวนการวิเคราะห์สาระ
4. กระบวนการวิเคราะห์สาระต้องไม่กระทบกระเทือนต่อกลุ่มตัวอย่าง
5. มีการยอมรับเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่เป็นทางการ
6. ข้อมูลของการวิเคราะห์สาระ เป็นได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ
7. ความสอดคล้องและความตรงของข้อมูล เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ

8. ความเที่ยงตรงของข้อมูลต้องสามารถตรวจสอบได้

ขั้นตอนการวิเคราะห์สาระ

แฟรงเคิล และวอลเลน (Fraenkel and Wallen, 2000) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการวิเคราะห์สาระไว้ว่า ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย
2. นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง
3. กำหนดหน่วยวิเคราะห์
4. หาและจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล
5. พัฒนาการให้เหตุผล
6. พัฒนาแผนการสุ่มตัวอย่าง
7. จำแนกและให้รหัสข้อมูล
8. วิเคราะห์ข้อมูล

คริพเพนดอร์ฟ (Krippendorft, 2004: 83-87) กำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์สาระ ซึ่งมีวิธีดำเนินการ 6 กระบวนการ คือ

1. การกำหนดหน่วยสาระ (unitizing)
2. การสุ่มกลุ่มสาระ (sampling)
3. การบันทึกและกำหนดรหัส (recording/coding)
4. การลดทอนสาระ (reducing data)
5. การวิเคราะห์สาระ (abductively inferring contextual phenomena)
6. การอธิบายและสรุปสาระ (arrating the answer to the research question)

กระบวนการในขั้นตอนที่ 1-2 เป็นขั้นตอนของการออกแบบการกำหนดกรอบความคิด การสืบค้นความเหมาะสมของข้อมูล การพัฒนาการสุ่มกลุ่มสาระ การพัฒนาโครงสร้างและรหัสสาระ การสืบค้นกระบวนการที่สามารถปรับแต่งให้เข้ากับบริบท

กระบวนการในขั้นตอนที่ 3-4 เป็นขั้นตอนของการดำเนินการจำแนกและอธิบายหน่วยข้อมูล การลดทอนข้อมูล และการแปลงข้อมูลไปสู่รูปแบบที่ข้อมูลมีความสัมพันธ์กัน การวิเคราะห์ การจำแนก แยกแยะรูปแบบการอ้างอิง กระบวนการในขั้นตอนที่ 5-6 เป็นขั้นตอนของการรายงานด้วยวิธีการวิเคราะห์สาระที่พบจากการเปรียบเทียบสาระ สามารถสรุปและอธิบายสาระที่ค้นพบ และนำเสนอผลที่ค้นพบ

แนวทางในการพัฒนาการวิเคราะห์สาระ

พรชูลี อาชาวำรุง (2544) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาการวิเคราะห์สาระ ซึ่งช่วยให้กระบวนการในการวิเคราะห์สาระบรรลุผล ได้แก่

- (1) การพัฒนาลำดับความสำคัญ (priority development) คือ ควรจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของทุกประเด็นในรายการนั้น โดยอาศัยเกณฑ์
- (2) การให้น้ำหนักและจัดอันดับ (weigh and rank) คือ ให้น้ำหนักและจัดอันดับของข้อมูลและประเด็นที่เป็นเหตุเป็นผล
- (3) การเพิ่มรายการให้บริบูรณ์ (enriching) คือ จัดทำรายการเริ่มต้นประกอบด้วย 2-3 ประเด็น แล้วขยายรายการให้คลุมเนื้อหาอย่างบริบูรณ์
- (4) การจับคู่ที่เสริมกัน (complimentary the list) คือ พัฒนาข้อมูลในรูปแบบของรายการที่จับกันเป็นคู่ ๆ ซึ่งเสริมกัน เช่น ผู้บริหาร-อาจารย์ อาจารย์-นักศึกษา เป็นต้น
- (5) การจับคู่ที่ตรงกันข้ามกัน (opposing pairs) คือ พัฒนาข้อมูลในรูปแบบของรายการที่จับกันเป็นคู่ ๆ ซึ่งตรงกันข้ามกัน เช่น มีเหตุผล-ไม่มีเหตุผล เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย เป็นต้น
- (6) สิ่งจำเป็นที่ต้องรู้ (we need to know) คือ หาข้อมูลที่จำเป็นต้องมีการประมวลให้ครอบคลุมเกินกว่าที่ออกแบบไว้
- (7) รายการคำถาม (question list) คือ พัฒนารายการคำถามที่ไม่ใช่ข้อคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ตัวอย่าง เช่น แนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ เป็นต้น
- (8) การตัดสินใจ (making decision) คือ หาทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมดในเรื่องที่กำลังศึกษา วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียแต่ละทางเลือก พิจารณาตัดสินใจทางเลือกด้วยความรอบคอบ
- (9) เหตุและผล (causes and reason) คือ พัฒนาเหตุผลหรือสาเหตุของปัญหาในเรื่องที่ศึกษา ทำการสังเคราะห์ข้อเสนอทั้งหมดเพื่อหาข้อยุติในการแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหานั้น ๆ
- (10) การพัฒนาเกณฑ์ (criteria development) คือ มีการพัฒนาเกณฑ์สำหรับการพิจารณาในแต่ละเรื่อง
- (11) รายการที่ก่อปัญหา (bug list) คือ พิจารณาถึงสิ่งที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในขอบเขตที่กำลังศึกษาอยู่
- (12) รายการที่พึงประสงค์ (wish the list) คือ จินตนาการ ระดมความคิด ให้ได้ในสิ่งที่พึงประสงค์เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ ทั้งในแง่ความเป็นไปได้และบริบท
- (13) การขยายรายการ (expand the list) คือ พัฒนารายการที่อาจจะขยายหรือเพิ่มเติมได้อีกหลังจากที่ได้ศึกษาไปแล้ว

(14) การให้คำแนะนำ (advice giving) คือ การนำเรื่องที่ศึกษาในเรื่องเดียวกัน ในอนาคตมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอภิปรายเป็นรายการของทั้งหมด

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้ คือ ระบบ มาตรฐาน ดัชนีบ่งชี้ การสื่อสาร กระบวนการวิเคราะห์ และการนำเสนอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนมักพบว่า ผลผลิตของนักศึกษายังไม่สามารถตอบสนองให้บัณฑิตที่จบมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลายด้าน โดยเฉพาะในประเด็นของควมมีคุณธรรม และจริยธรรม รายงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2542) ได้สรุปผลการวิจัยที่ต้องการให้เกิดคุณลักษณะของผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ความตระหนัก และความสามารถที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ ให้เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นทีละน้อย สะสม และซึมลงเป็นนิสัยสันดาน และ สัมมาทิฐิ เป็นความรู้ที่แจ่มชัดพร้อมที่จะฉายออกมาเป็นพฤติกรรมที่ดี พฤติกรรมที่เกิดขึ้นกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับที่ต้องใช้สติและปัญญากำกับ

วาริรัตน์ แก้วอุไร และ คนอื่นๆ (2544: หน้า ค-จ) สรุปผลรายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และตรวจสอบความตรงของรูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครูและนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจำนวน 7 โรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความตรงของรูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าได้รูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบย่อย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 2) ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ 3) แนวดำเนินการจัดการความรู้ 4) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 5) กระบวนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 6) องค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อ

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 7) ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือ คนดี คนเก่งหรือคนมีปัญญา คนมีความสุข ใฝ่รู้และรักที่จะเรียนตลอดชีวิต ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้พบว่า รูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่เน้นผลลัพธ์โดยมีฐานความคิดในการพัฒนาจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ทางด้านกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย รายงานการวิจัยของ พรพิพัฒน์ เพิ่มผล (2545) เรื่อง รูปแบบการพัฒนา นิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ ได้ศึกษาและวิเคราะห์จริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ โดยสร้างรูปแบบการพัฒนา นิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ และเปรียบเทียบ ผลการพัฒนา ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครุศาสตร์ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงบรรยายและกึ่งทดลอง โดยสร้างแบบวัดลักษณะจริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครุศาสตร์ และสร้างรูปแบบการ พัฒนาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพแล้วนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครูชั้นปีที่ 1

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครุศาสตร์ด้านความมีวินัย และความซื่อสัตย์อยู่ในขั้นตอบสนอง ส่วนด้านความอดทน ความรับผิดชอบ ความเมตตา ความศรัทธาในวิชาชีพครู ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด และความยุติธรรม อยู่ในขั้นเห็นคุณค่า รูปแบบการพัฒนา ลักษณะจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ยุทธวิธีการกระจายอำนาจค่านิยมและการมีส่วนร่วมสามารถพัฒนา ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาครูให้สูงขึ้น นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะจริยธรรมวิชาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนการทดลอง

งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

ในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยการพัฒนาระบบการเรียนการสอนผ่านเว็บวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สรรรัชต์ ห่อไพศาล (2544) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยว่าเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปด้วยการเรียนการสอนผ่านเว็บ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของนักศึกษาในด้านการเรียนรู้แบบนำตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความมีคุณธรรม จริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของสถาบัน ค่าใช้จ่ายของผู้เรียน รวมถึงผลที่ได้รับด้านอื่น ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแนวคิดพื้นฐานของวิชาศึกษาทั่วไป การเรียนการสอนผ่านเว็บและการเรียนรู้แบบนำตนเอง มาสร้างเป็นระบบการเรียนการสอนผ่านเว็บวิชาศึกษาทั่วไปนำไปทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุมชั้นปีที่1 ที่ลงทะเบียนวิชาศึกษาทั่วไปในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 60 คน ทำการสุ่มโดยวิธีจับคู่ ด้วยคะแนนเฉลี่ยสะสม เข้ากลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่ม

ควบคุม 30 คน ดำเนินการสอนระยะเวลา 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมงในกลุ่มควบคุม ในกลุ่มทดลองขึ้นอยู่กับผู้เรียน ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเองผ่านเว็บอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อ 1 แผนการเรียนและมีการเข้าพบผู้สอนเพื่อสรุปผลงานตามที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาศึกษาทั่วไปกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนรวมเฉลี่ยคุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเองและคุณลักษณะความมีคุณธรรม จริยธรรม สูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่มีค่าคะแนนรวมเฉลี่ยคุณลักษณะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ากลุ่มควบคุม ภายหลังการสอนพบว่านักศึกษาที่เรียนวิชาศึกษาทั่วไปกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง คุณลักษณะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคุณลักษณะความมีคุณธรรม จริยธรรม สูงกว่าก่อนการทดลอง และ การวิจัยพบว่า ระบบการเรียนการสอนผ่านเว็บที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาความสามารถของนักศึกษาที่เรียนวิชาศึกษาทั่วไปได้ไม่แตกต่างจากการเรียนแบบปกติ

ภูซังค์ โรจน์แสงรัตน์ (2543) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการบูรณาการสอนโครงงานออกแบบในวิชาออกแบบพาณิชย์ศิลป์โดยอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างในการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) อินเทอร์เน็ตช่วยเป็นสื่อในการสร้างแรงจูงใจในด้านการสร้างผลงานออกแบบของผู้เรียนได้ในระดับปานกลาง 3) ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ผสมผสานกับการเรียนตามปกติเพื่อใช้ในการกำหนดข้อแก้ปัญหในงานออกแบบมีความเหมาะสมมากที่สุด และมีแนวโน้มว่าผู้เรียนให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมบูรณาการที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อควบคู่กับการสอนในห้องเรียนศิลปะในอนาคต

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

ในการบริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาจะเน้นในเรื่องการบริหารทางวิชาการ เช่นการจัดการความรู้ บุญส่ง หาญพานิช (2546) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวความคิดที่เกี่ยวกับ ธรรมชาติความรู้ องค์ความรู้ทางการอุดมศึกษา การบริหารจัดการอุดมศึกษาไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้ สิ่งท้าทายของการบริหารจัดการความรู้และยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความรู้ ผลการวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการความรู้เน้นด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ซึ่งประกอบด้วย 10 ด้าน คือด้านวิสัยทัศน์

ด้านการกิจ ด้านนโยบาย ด้านเป้าหมาย ด้านการประเมิน ด้านยุทธศาสตร์ ด้านสำนักบริหาร
จัดการความรู้ ด้านกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยน ด้านบริการความรู้ และ ด้านผลการดำเนินการ

สมพร เฟื่องคำ (2544) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมในการจัดหลักสูตร
ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์แบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของวิทยาลัยพยาบาลใน
สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิทยาลัยพยาบาลใน
สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในการจัด
หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์แบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานทั้ง 3 ด้าน คือ การ
กำหนดนโยบาย การจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับด้านที่มีการเตรียมความ
พร้อมมากที่สุดคือการนำหลักสูตรไปใช้ โดยพบว่าทุกวิทยาลัยมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการ
การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียน ส่วนด้านที่มีการเตรียมความ
พร้อมน้อยที่สุด คือด้านการจัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่ามี
วิทยาลัยพยาบาลเป็นส่วนน้อยที่ทำการเตรียมความพร้อมของชุมชนที่ใช้เป็นรากฐานในการเรียนรู้
ของนักศึกษา สำหรับปัญหาการเตรียมความพร้อมพบว่าผู้รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรส่วน
ใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
นอกจากนี้ยังไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาหรือร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ
หลักสูตรแบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเลย

นิตยา คงเกษม (2544) ทำการศึกษาผลของการบูรณาการเรียนแบบร่วมมือ
เทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง
การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การ
พึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่ม
ทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การ
เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดย
ส่วนย่อยในแต่ละด้านและโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การ
ควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การ
พึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้านและโดยรวมหลังการทดลองสูง
กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิรักษ์ อนุะมาน (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนเขียนแบบ
อรรถฐานในรายวิชาระดับอุดมศึกษา รูปแบบการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบูร-

ผลการเรียนการสอนการเขียนแบบบรรณานุกรม ๑ มีองค์ประกอบ 6 ประการคือ หลักการ วัตถุประสงค์ ลักษณะเฉพาะ เนื้อหาและขอบเขต กระบวนการบูรณาการการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีขั้นตอนการสอนที่บูรณาการ 3 ขั้น คือ ขั้นการเรียนรู้จากตัวแบบ ขั้นฝึกเขียนเป็นกลุ่ม และขั้นฝึกเขียนรายบุคคล ส่วนการนำรูปแบบการบูรณาการการเรียนแบบบรรณานุกรม ๑ ไปทดลองใช้ ปรากฏผลว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบนี้ได้คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนความเรียงร้อยแก้วสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 และมีนัยสำคัญทางสถิติกับกลุ่มที่สอนแบบปกติที่ระดับ .05

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า หลักฐานการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง เกิดจากการมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ ได้แก่ ความจริง ความประพฤติดชอบ ความสงบสุข ความรัก และเอหิงสา ซึ่งสาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมมาจาก การสวดมนต์ภาวนา การนั่งสมาธิทุกวัน โดยได้รับความร่วมมือจากเพื่อน ครู และบรรยากาศภายในโรงเรียน ส่วนรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย ทฤษฎีและแนวคิด วัตถุประสงค์ และกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญได้แก่ การสวดมนต์นั่งสมาธิแบบใช้แสงสว่าง การสอนโดยการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน การสร้างบรรยากาศที่ดีโดยครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดี การดึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายในตัวผู้เรียน (educare) การบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ในรายวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative learning)

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะกับหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาที่จำเป็นต่อการจัดการหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีตัวอย่างการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดี โดย เวลช์ (Welsh, 2005) ได้สรุปว่าการเรียนการสอนไม่ใช่เพียงแค่การสอนในสาระของรายวิชาแต่ควรเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ภายในโรงเรียนให้เกิดขึ้นให้ได้ด้วย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายภายใต้การควบคุมการบูรณาการด้วยตนเอง (self-contained with integration - SCD) มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง 3 กิจกรรม คือ ความรู้ ทักษะ และคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองมีวิธีการดำเนินการอย่างไรในห้องเรียน การสอบถามผู้สอนเกี่ยวกับประสบการณ์การสอน ภูมิหลังเกี่ยวกับการเมือง ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนประกอบเรื่องการเมือง และ กิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สอนในชั้นเรียน ผลการวิจัย

พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมือง แต่ไม่สามารถวัดประสิทธิภาพของทักษะและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับการเมือง จึงควรปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะในเรื่องการเมืองอย่างบูรณาการเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

แอนนา โจนส์ แมคดอนัลด์ (McDonald, Anna Jones, 2004) ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการนำทฤษฎีองค์กรไปประยุกต์ใช้: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อสำรวจการเปลี่ยนแปลงขององค์กรโดยเฉพาะในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา จุดประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรภายในวิทยาเขตต่างๆ มุ่งเน้นในการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมและความซับซ้อนของระบบการจัดการบริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

วิธีการศึกษาได้แก่ การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมกับภารกิจของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย(The California State University and Colleges)ได้ริเริ่มในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครั้งใหญ่มาตั้งแต่ ค.ศ. 1980 โดยการเริ่มทำโครงการเปิดวิชาศึกษาทั่วไปโดยเน้นในองค์ประกอบของการคิดแบบมีวิจารณญาณ(critical thinking) และจากข้อบังคับที่กำหนดออกมา ทำให้นโยบายการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเป็นข้อบังคับให้นักศึกษาต้องเรียนรู้และถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร

ก่อนปี ค.ศ. 1980 โครงสร้างและเนื้อหาของโปรแกรมวิชาศึกษาทั่วไปเป็นจุดมุ่งหมายของแต่ละวิทยาเขต การดำเนินงานของบุคลากรในแต่ละวิทยาเขตยังคงมีผลต่อการบริหารการศึกษาอยู่ภายในแต่ละวิทยาเขต การนำโปรแกรมวิชาศึกษาทั่วไปเข้ามาดำเนินการโดยการออกเป็นข้อบังคับเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาระดับนโยบายมาสู่การนำนโยบายไปใช้ การดำเนินการไปตามนโยบายนี้กำหนดให้มีโครงสร้างของการวิเคราะห์ว่านโยบายนี้สามารถนำไปใช้ได้กับระบบมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ซึ่งมีทรัพยากรที่หลากหลายมาจากแหล่งที่มาภายนอก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากรณีกับวิทยาเขตสามแห่งโดยเปรียบเทียบพันธกิจของมหาวิทยาลัยและวัฒนธรรมในองค์กรของวิทยาเขตแต่ละแห่งซึ่งยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามข้อบังคับที่เกิดขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบมีวิจารณญาณเป็นสาเหตุของแนวความคิดภายในสถาบันถึงประเด็นที่เกี่ยวกับมันคืออะไร (what it is) ที่ไหนที่ควรจะดำเนินการจัดเก็บ(where it should be housed in the academy) และ ใครเป็นผู้เหมาะสมที่จะสอน(who is qualified to teach it) ผลของการค้นพบจากการวิจัยแสดงให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและทางกฎระเบียบข้อบังคับที่บุคลากรภายในวิทยาเขตมีส่วนร่วมอยู่

วิชาศึกษาทั่วไปสามารถนำมาดำเนินการบริหารจัดการในกระบวนการเรียนรู้ในระบบมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายได้อย่างในกรณีของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียสามารถกำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป และกำหนดเป็นข้อบังคับให้นักศึกษาต้องเรียนรู้และถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร

งานวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ มีผลงานวิจัยเรื่องการศึกษาวิชาศิลปะแบบร่วมศึกษา กรณีศึกษาของหลักสูตรที่บูรณาการ ที่วิจัยโดย ดอสเตอร์ (Doster, 2004) เน้นให้เห็นความสำคัญของศาสตร์ทางศิลปะว่าเป็นศาสตร์ที่ไม่ควรมองข้ามถึงความสำคัญ เพราะมีความสำคัญต่อความคิดทางสมองและมีความสำคัญต่อการบูรณาการความรู้กับศาสตร์อื่นๆ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของหลักสูตรบูรณาการที่เรียกว่า หลักสูตรร่วมศึกษา (co-study curriculum) เพื่อให้ศิลปะเป็นสื่อแสดงความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์อเมริกัน โดยตั้งคำถามการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ หลักสูตรร่วมศึกษาจะมีกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์อเมริกัน หลักสูตรมีขั้นตอนของกระบวนการในการบูรณาการสาระเกี่ยวกับศิลปะ และประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเรียนรู้เรื่องศิลปะหรือไม่ กระบวนการวิจัยใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการประเมินผลผู้เรียนทั้งก่อนและหลังการวิจัยจากการสังเกตผู้เรียนและผู้สอน ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบหลักสูตรร่วมศึกษาทุกขั้นตอนในการนำเสนอรูปแบบของกิจกรรมทางศิลปะในชั้นเรียน แต่ละกิจกรรมสอดคล้องกับกรอบโครงสร้างของหลักสูตรในมลรัฐฟลอริดาในการเรียนวิชา ศิลปศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรร่วมศึกษาได้ผลดีและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องประวัติศาสตร์อเมริกันและทัศนคติที่มีต่อสาระศิลปะ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ต่อจากผลการวิจัย คือ การศึกษาสาระเรื่องศิลปะควรให้มีการศึกษาที่ลงลึกเฉพาะเจาะจงลงไปได้ ไม่ใช่เพียงกำหนดเนื้อหาในวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ควรขยายผลไปสู่ผู้สอนในการบูรณาการความรู้กับวิชาอื่นๆด้วย

มีรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมว่าควรมีวิธีการดำเนินงานในรูปแบบการบูรณาการที่เป็นแบบองค์รวม แรมเปดี (Rampedi, 2002) ได้นำเสนอผลการวิจัยว่าการสอนและการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาสิ่งแวดล้อมควรมีการให้การศึกษาในรูปแบบของการบูรณาการความรู้เข้าด้วยกัน ควรมีผู้รับผิดชอบในชุมชน (stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนสาระเรื่องสิ่งแวดล้อมร่วมกันทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กระบวนการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาการฝึก

ปฏิบัติในหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ และสร้างรูปแบบหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อใช้กับหลักสูตรของโรงเรียนในภูมิภาคตอนเหนือของประเทศ พบว่าสถานศึกษาต่างๆ ในหลายประเทศบรรจุหลักสูตรวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับมัธยม มีทั้งวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยตรงและวิชาที่สัมพันธ์กันและยังพบข้อบกพร่องในการบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา เช่น บรรยายภาพทางการเมือง การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเรื่องสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนแหล่งข้อมูล ความบกพร่องของการออกแบบหลักสูตรที่ใช้ การขาดแคลนในการอบรมผู้สอนให้เข้าใจสภาพที่ถูกต้อง ผลจากการวิจัยได้สรุปว่า ควรสร้างหลักสูตรให้อยู่ในรูปแบบของวิชาศึกษาทั่วไป การให้การฝึกอบรม ให้มีการศึกษาต่อเนื่อง ฝึกให้มีโครงการร่วมกันโดยระบุเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงลงไป

สภาพของการสร้างหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา เซอตรี (Chhetri, 2005) ได้เสนอแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในประเทศเนปาลว่าหน่วยงานเอกชนควรมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการศึกษาในประเทศ โดยยกตัวอย่างการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชนระหว่างประเทศ (International Nongovernmental Organizations - INGOs) องค์กรนี้มีผลต่อการกำหนดนโยบายในการพัฒนาการศึกษาในประเทศเนปาล มีความพยายามเชื่อมโยงความสำคัญของสาระในการพัฒนาโดยบูรณาการสาระที่สำคัญใน 3 เรื่อง คือ เรื่องสตรีและเด็กหญิง กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนทั้งนี้ได้กำหนดไว้เป็นนโยบายในการสร้างหลักสูตรร่วมกันต่อไป

มีรายงานการวิจัยของหลักสูตรที่บูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของผู้สอน โดยไม้ม (Meub, 2005) ได้ใช้วิธีวิจัย โดยใช้ระบบการเรียนรู้การบูรณาการที่สร้างความสำเร็จ (successmaker integrated learning system) เพื่อวัดผลประสิทธิภาพของครูผู้สอนที่ให้นักศึกษาปฏิบัติในชั้นเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้สอนจำนวน 19 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลการวิเคราะห์ในเรื่องของจำนวนปีของประสบการณ์ที่สอน จำนวนปีที่สอนในโรงเรียนของมลรัฐฟลอริดา และจำนวนปีที่สอนในแต่ละระดับชั้นในโรงเรียน ว่ามีส่วนสัมพันธ์กัน และสรุปผลของการบูรณาการการสอนของครูกับการคาดหวังของผู้เรียนว่ามีองค์ประกอบที่สัมพันธ์ในเรื่องของเวลาที่ใช้เรียนในห้องเรียน การใช้รายงานของโปรแกรมระบบการเรียนรู้ การบูรณาการการใช้โปรแกรมระบบการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา กลยุทธ์การกระตุ้นการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรที่ดี และ การพัฒนาทางอาชีพของผู้สอนทางด้านบทบาทหน้าที่ ความร่วมมือ ความเชี่ยวชาญในการสอน และทัศนคติ

เกิลบัสเซอร์ (Gelbwasser, Sherry E., 2004) ได้วิจัยเรื่อง การรู้สารสนเทศ สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักศึกษาในสถาบันจากระบบปฏิบัติที่ดีที่สุด พบว่าจากการ วิจัยของการวิจัยการรู้สารสนเทศของผู้ใหญ่แห่งชาติเมื่อ ค.ศ. 1996 (The National Adult Literacy Survey) ปรากฏผลว่าผู้สูงอายุขาดการรู้สารสนเทศ 3 ด้าน คือ ด้านการเขียน(prose) ด้านปริมาณ สารสนเทศในการอ่าน (quantitative) และด้านเอกสารความรู้ที่อ่าน (document) การขาดความรู้ ดังกล่าวจำเป็นต้องมีทักษะในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต วิธีการหนึ่งที่นำมาใช้ คือ การเรียนรู้โดย การลงทะเบียนไม่นับหน่วยกิตที่จัดโดยสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Institutes -LLI) จากวิทยาลัยชุมชน ปัญหาที่พบคือ มีรายงานการวิจัยจำนวนน้อยที่ระบุถึงวิธีการฝึกอบรม การรู้สารสนเทศ ผู้วิจัยจึงได้สำรวจการฝึกปฏิบัติในสภาพจริงและศึกษารูปแบบในการส่งเสริมทักษะ การรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชนโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม และ สร้างเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยชุมชน 5 แห่งในรัฐนิวอิงแลนด์

จากการวิจัยพบว่า มีรูปแบบสำหรับการฝึกปฏิบัติที่ดีในการพัฒนากระบวนการรู้ สารสนเทศสำหรับนักศึกษา ความต้องการในความตระหนักรู้มีผลมากกว่าการสอนทักษะการ รู้สารสนเทศ รูปแบบการฝึกปฏิบัติที่ดีอยู่ในรูปแบบที่เรียกว่า รูปแบบผู้ชี้แนะ(pointers) โดยได้ แนะนำกระบวนการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศในกลุ่มผู้สูงอายุควบคู่ไปกับการปฐมนิเทศ ความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด การเชื่อมโยงความรู้กับแหล่งสารสนเทศในระบบอินเทอร์เน็ต การให้การ อบรมความรู้ในระบบออนไลน์ และรูปแบบในการฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง รูปแบบผู้ชี้แนะ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญที่มีส่วนได้ตอบซึ่งกันและกันได้ มีความสะดวกและความ คล่องตัวสูงซึ่งมีความจำเป็นสำหรับกระบวนการฝึกการรู้สารสนเทศในแต่ละเรื่องสำหรับการ จัดการการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่การรู้สารสนเทศเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะใน การรับรู้สารสนเทศที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยอาศัยช่องทางของแหล่งสารสนเทศที่สำคัญ คือ ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือในการรับสาร ผลการวิจัยได้สรุปถึงการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ใน สังคมกับผู้เรียนได้ตลอดเวลา

แบตเติล (Battle, Joel C., 2004) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการสอนการรู้ สารสนเทศที่หลากหลายในห้องสมุดกับนักศึกษานานาชาติ โดยผู้วิจัยได้สำรวจว่าผลกระทบการ สอนการรู้สารสนเทศ (information literacy instruction -ILI) ไต่บั้งที่ช่วยให้เกิดความสนใจทั้งใน เรื่องทั่วไปและเกี่ยวข้องกับการใช้ห้องสมุด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักศึกษานานาชาติที่ใช้ ทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆในวิทยาลัยชุมชน ค้นพบข้อมูลว่านักศึกษานานาชาติที่ใช้ ห้องสมุดพบกับปัญหาเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดความกังวลทางด้านภาษา การติดต่อสื่อสาร การปรับตัว

ให้เข้ากับการเรียนการสอน การใช้ห้องสมุด ตลอดจนการปรับตัวทางด้านความเป็นอยู่ทั่วไป ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดเกิดขึ้นกับนักศึกษาในวิทยาลัยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ในอารมณ์ด้านต่างๆ เช่นความครุ่นคิด ความเครียด ความผิดปกติทางด้านจิตใจต่างๆ (Jiao Onwuegbuzie, 1999a) ความกังวลดังกล่าวเหล่านี้จะเกิดขึ้นในช่วงที่นักศึกษากำลังดำเนินการ วิจัยค้นคว้าในห้องสมุดและเกิดอุปสรรคหรือปัญหาต่อการใช้เครื่องมือเพื่อการศึกษาค้นคว้า ดังกล่าว การวิจัยจึงได้ดำเนินการเพื่อหาวิธีการลดความกดดันของนักศึกษาเกี่ยวกับความวิตกกังวล โดยการแบ่งกลุ่มนักศึกษานานาชาติที่กำลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดในภาษาอื่น (English for Speakers of other Languages - ESOL) ออกเป็น 2 กลุ่ม นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้ผ่านการเข้ารับการทดสอบเกณฑ์ความกังวลการใช้ห้องสมุดของบอสติก (Bostick's Library Anxiety Scale - LAS) และเกณฑ์การสำรวจความกังวลของสปีลเบอร์เกอร์ (Spielberger's State-Trait Anxiety Inventory - STAI) มีการมอบหมายให้ทำรายงานการวิจัยเพื่อให้นักศึกษาได้ใช้สารสนเทศประกอบการวิจัย นักศึกษากลุ่มที่ 1 (กลุ่มทดลอง) ได้เข้าฟังการแนะนำการใช้ห้องสมุดในชั้นเรียนหลายครั้งโดยใช้ รูปแบบกระบวนการค้นคว้าของกุลเทา (Kuhltau's information search process model) นักศึกษากลุ่ม ที่ 2 (กลุ่มควบคุม) ดำเนินการวิจัยค้นคว้าในห้องสมุดโดยไม่ได้เข้าร่วมฟังการแนะนำการใช้ ห้องสมุดใดๆ ภายหลังการทดลอง ทั้งนักวิจัย และผู้สอนในรายวิชา ESOL ได้ดำเนินการวัดระดับ ความกังวลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ ANCOVA เพื่อตรวจสอบ สมมติฐาน 1 และ 2 ซึ่งเปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการวิจัยในแต่ละกลุ่ม การให้เกรด ของงานวิจัยนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ตรวจสอบสมมติฐาน 3 ซึ่งจะเปรียบเทียบกับผลสำเร็จที่เกิด ขึ้นกับนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม

ผลของการวิจัยพบว่า การสอนการรู้สารสนเทศมีส่วนสำคัญต่อการช่วยลดความ กดดันของนักศึกษานานาชาติในการศึกษาทำรายงานได้

การกำหนดกิจกรรมใดๆเพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ควร วางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความวิตกกังวลของผู้เรียน ดังเช่นกรณีการสอนการรู้สารสนเทศ ก่อนให้มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลงานทางด้านวิจัย

ชวง (Chuang, Hsueh-Hua, 2004) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาคณะวิชาอย่างยั่งยืน กรณี การใช้เทคโนโลยีสำหรับวิชาการศึกษา (teacher education) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยและ พัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวการดำเนินงานของคณะวิชาในการบูรณาการการใช้เทคโนโลยี ในวิชาการศึกษาครู บทที่ 1 เกี่ยวกับจุดประสงค์ทั่วไปในการวิจัย บทที่ 2 สรุปวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีนำร่อง 1 ต่อ 1 (one-on-one technology mentoring programs) ใน

ระดับอุดมศึกษาและระดับ K 12 โดยสรุปแนวคิดเพื่อก่อให้เกิดโปรแกรมการใช้เทคโนโลยีที่ประสบความสำเร็จ บทที่ 3 สาธิตอธิบายถึงการใช้นโยบายของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีมาแล้ว 8 ปี มีการใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับประสบการณ์ของครูที่ใช้เทคโนโลยีซึ่งเริ่มต้นจากความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในขอบเขตที่จำกัดไปจนกระทั่งถึงขั้นสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ประกอบการสอนในชั้นเรียนได้จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา บทที่ 4 สรุปผลการวิจัยในระบบออนไลน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อประกอบการสอนในโปรแกรมวิชาการศึกษาในคณะวิชาอย่างยั่งยืน

การวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บแบบสอบถามจากครูโปรแกรมวิชาการศึกษาจำนวน 60 คนจากสถาบันระดับอุดมศึกษาจำนวน 31 แห่ง จุดประสงค์ของการวิจัยต้องการที่จะสำรวจว่าจะมีวิธีการกระตุ้นให้อาจารย์ซึ่งใช้เทคโนโลยีให้คงใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องในชั้นเรียนและถือว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญในหลักสูตรของโปรแกรมวิชา

ผลการวิจัยพบว่าการใช้เทคโนโลยีมีส่วนช่วยในการพัฒนาคณะวิชาและค่อยๆ มีการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีเข้าด้วยกัน มีการศึกษากรณีศึกษา 3 กรณีที่ยืนยันถึงประสิทธิภาพของการพัฒนาภาคปฏิบัติของคณะวิชาในการสนับสนุนการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและมีข้อเสนอถึงความสำคัญของการจัดตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการใช้เทคโนโลยี และจากกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี มีหลักฐานสนับสนุนถึงประสิทธิภาพของการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคณะวิชา

การใช้เทคโนโลยีเพื่อประกอบการเรียนการสอนเป็นการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาที่จำเป็นในสังคมสารสนเทศปัจจุบัน ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงไปของนวัตกรรมการศึกษาที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

รายงานการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในประเทศต่างๆ โกเมซ (Gomez, 1999) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการระบบวิทยาลัยชุมชนในประเทศอาร์เจนตินา ผู้วิจัยได้สรุปว่าในช่วงปี ค.ศ. 1980 -1990 ประเทศอาร์เจนตินาอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงประเทศทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการปกครองด้วยทหารมาเป็นระบบการเลือกตั้ง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการให้ความสำคัญต่อการลงทุนของเอกชน การส่งเสริมการลงทุนสำหรับชาวต่างชาติ และที่เป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างในระดับการอุดมศึกษาเพื่อช่วยก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศและสังคม จุดประสงค์ของการวิจัยจึงต้องการศึกษาถึงวิธีการสร้างหลักสูตรในวิทยาลัยชุมชนโดยเลียนแบบวิธีการที่วิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เคยดำเนินงานมาเป็น

ต้นแบบ เพื่อให้เกิดผลในประเทศอาร์เจนตินา วิธีวิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสารเชิงประวัติศาสตร์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาได้ศึกษาจากความต้องการในการเปลี่ยนแปลง สาระวิชาใหม่ๆ ที่ต้องเรียนรู้ การเตรียมการบูรณาการในสาระวิชาต่างๆ เพื่อการพัฒนาประเทศอาร์เจนตินาในทุกๆ ด้าน

สภาพการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายในชั้นเรียนที่ผู้สอนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กิลสัน (Gilson, 2003) ได้วิจัยเรื่องการสำรวจปัจจัยของการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการสอนด้วยเทคโนโลยี โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้สอนที่มีประสบการณ์ ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากการสัมภาษณ์ คำถามถามเกี่ยวกับว่าผู้สอนจะนำเทคโนโลยีให้นักศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างไร การใช้ในเวลาใดจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อการใช้ ในสภาพใดที่ผู้สอนคิดว่าการใช้เทคโนโลยีจะเอื้ออำนวยต่อบรรยากาศสภาพแวดล้อมการใช้ของนักศึกษา ผู้สอนมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้มีการบูรณาการการเรียนการสอนในชั้นเรียนมากขึ้นเพียงใด และ นักศึกษาประสบผลสำเร็จต่อการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเต็มที่หรือไม่ เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาบางประการต่อการวางแผนในการฝึกอบรมผู้สอนในการใช้เทคโนโลยีเพราะไม่ทราบถึงทักษะและสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีของผู้สอน โปรแกรมวิชาควรสนับสนุนผู้สอนให้มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน ให้คำแนะนำในการใช้แบบบูรณาการในการเรียนการสอน มีคู่มือแนะนำเพื่อให้เกิดความสะดวกในชั้นเรียน

การบริหารจัดการหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของสภาพการเรียนการสอน ในเรื่องของเทคโนโลยีมีส่วนสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ไนวิน (Neiveen, 2005) ได้ทำการวิจัยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับชั้นเรียนคอมพิวเตอร์ และ ตัวผู้เรียน ได้พิจารณาว่าในสภาพการเรียนการสอนปัจจุบัน มีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตรและมีแนวโน้มที่ใช้กันอย่างมาก แต่คงต้องหันมาดูความไม่สะดวกต่อการใช้นักศึกษาบ้างว่ามีปัญหาอย่างไร จึงได้ศึกษาถึงวิธีการเข้าถึงสาระในการเรียนการสอนของวิธีการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ว่ามีปัญหาเกี่ยวข้องกับผู้เรียนอย่างไรบ้าง การเข้าถึงในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้เรียน แต่สภาพการเข้าถึงเป็นปัญหาในเรื่องของทักษะในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอนว่ามีมากขึ้นเพียงใด การวิจัยในประเด็นการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต การสำรวจ และการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพการใช้จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 และศึกษาเจาะลึกเป็นรายบุคคล

ผลจากการวิจัยพบว่านักศึกษาได้รับคำแนะนำจากผู้สอนจากกระบวนการเรียนรู้ให้เตรียมสื่อที่ใช้กับคอมพิวเตอร์ของสถานศึกษา เช่น โปรแกรมที่ใช้ อุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล เครื่องพิมพ์ ระดับการใช้เทคโนโลยีของนักศึกษาคือผลกระทบต่อการใช้นักศึกษาในการเขียน และการเรียบเรียงรายงานประกอบการเรียนการสอนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา

ครูเอทเซอร์ (Kruetzer, Renee C, 2004) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ของอาจารย์ในการใช้ประโยชน์จากแผนการศึกษารายบุคคล (Individual Education Plans -IEP) พบว่า หลังจากปี ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา มีคำสั่งให้ใช้นโยบายการศึกษาจากส่วนกลางให้อาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการใช้แผนการศึกษารายบุคคลสำหรับนักศึกษาผู้พิการ คำสั่งดังกล่าวระบุให้อาจารย์ผู้สอนมีส่วนรับผิดชอบในกระบวนการของการวางแผนการศึกษารายบุคคลโดยตรง การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการสำรวจการรับรู้ของอาจารย์ต่อการใช้แผนการศึกษารายบุคคลว่ามีประโยชน์อย่างไร กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่กลุ่มคณาจารย์จากโรงเรียนในเขตไมอามี เดคจำนวน 87 โรงเรียน ประกอบด้วยอาจารย์ทั่วไปจำนวน 60 คน และอาจารย์การศึกษาพิเศษจำนวน 27 คน โดยใช้กระบวนการแบบสำรวจปี ค.ศ. 1989 ของริลล์ (Rheams) การวิจัยมุ่งหวังในการรับรู้ที่แตกต่างกันในตัวคณาจารย์โดยแยกตามกลุ่มอาจารย์ผู้สอน ระดับการสอน และประสบการณ์ที่สอน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่การเตรียมตัวของอาจารย์ผู้สอน การศึกษาการนำแผนการศึกษารายบุคคลไปใช้ การวางแผนการสอนในชั้นเรียน ความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธี MANOVA พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีการรับรู้การใช้แผนการศึกษารายบุคคลเชิงบวกมากกว่าอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไป อาจารย์การศึกษาพิเศษมีการรับรู้ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมในการศึกษาแผนการใช้ตลอดจนการเตรียมตัวการใช้แผน ในระดับการสอนพบว่า อาจารย์ในระดับประถมศึกษาเห็นประโยชน์การใช้แผนมากกว่าอาจารย์ระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของการเตรียมตัวและการศึกษาการใช้แผน และพบว่านักการศึกษาทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษาไม่ค่อยยอมรับในเรื่องคำสั่งที่เกี่ยวข้องต่อการวางแผนและคำแนะนำในการใช้แผน

ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ผู้กำหนดนโยบายของโรงเรียน สถาบันระดับอุดมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนให้เห็นความสำคัญของการตอบสนองนโยบายการใช้แผนเพื่อให้เกิดการนำวิธีการปฏิบัติไปใช้ในห้องเรียน โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการตัดสินใจใช้แผนร่วมกันผ่านกระบวนการทางด้านหลักสูตรและการสอน มีการพัฒนาทั้งก่อนและหลังการใช้แผน และ ให้มีส่วนร่วมในการเพิ่มระยะเวลาการใช้แผนในระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้น

ผู้สอนในระดับการศึกษาต่างๆควรสนใจต่อนโยบายของสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ เช่น การวางแผนการศึกษารายบุคคลของผู้สอนในการเรียนการสอน

สมิธ (Smith, Buffy., 2004) ได้วิจัยเรื่อง ระบบการอุดมศึกษาที่โปร่งใส กรณีคิดใหม่เกี่ยวกับต้นทุนทางวัฒนธรรม สังคม และกระบวนการให้ความรู้ในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่ายังมีปัญหาทางด้านวัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันยังมีนักศึกษาจำนวนมากทั้งผิวดำและผิวขาวต่างเรียนร่วมกันในสถาบันการศึกษาในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยเดียวกัน แต่นักศึกษาได้เรียนรู้ในหลักสูตรแฝง (hidden curriculum) ที่แตกต่างกันซึ่งไม่ได้เขียนถึง พูดถึง หรือได้รับการคาดหวังจากสถาบัน การให้นักศึกษาเข้าถึงหลักสูตรแฝงเป็นการช่วยให้นักศึกษาได้ปรับปรุงความสามารถและการจัดกิจกรรมในตัวหลักสูตรตามปกติ ผู้วิจัยได้สำรวจว่าจะมีวิธีการให้การศึกษาตามปกติเพื่อสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้อิทธิพลต่อคุณภาพและชนิดของต้นทุนทางวัฒนธรรม (เช่น นักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับผลการเรียนของตนเองกับอาจารย์ผู้สอน) ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนบทบาทจากการพบอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบระบบที่ปรึกษาจากหลักทฤษฎีของปีแอร์ บอร์โดว์ (Pierre Bourdieu) ที่ยึดหลักแนวคิดทางด้านต้นทุนทางวัฒนธรรม สังคม แนวคิดของระบบที่ปรึกษา และหลักสูตรแฝง มีการสร้างรูปแบบ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการให้คำปรึกษา การสนับสนุนส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ และการมีส่วนร่วม (surrogate parenthood) ข้อมูลในการสร้างรูปแบบได้มาจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกจากนักศึกษาที่เป็นผู้ได้รับการปรึกษาจำนวน 12 คน และจากอาจารย์และผู้บริหารที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน (the University of Wisconsin-Madison) จำนวน 8 คน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความสามารถทั้งจากการเรียนในหลักสูตรปกติและหลักสูตรแฝง นักศึกษาที่มีอาจารย์ที่ปรึกษาในโปรแกรมวิชาเดียวกันเข้าถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมการศึกษาของสถาบันที่แตกต่างกัน มีการจัดระดับทักษะของฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแฝง และทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษายู่ในระยะของการให้คำแนะนำปรึกษาโดยที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำทางด้านต้นทุนทางวัฒนธรรมในระดับต่ำแก่นักศึกษาในทุกระดับ ผลการค้นพบจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดโปรแกรมให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาควรจะต้องมีการทบทวนให้มีหลักสูตรอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันที่มีมาตรฐานซึ่งได้รับการปรับปรุงทางด้านคุณภาพและรูปแบบของต้นทุนทางวัฒนธรรมของสถาบันที่เอื้อประโยชน์ให้แก่นักศึกษาภายในโปรแกรมวิชา

บทบาทของอาจารย์ที่ศึกษามีผลต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจาก
การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียนอาจารย์ที่ปรึกษาควรให้คำแนะนำแก่นิสิต
นักศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชา-ความจริงของชีวิต รหัสวิชา 1500104 นักศึกษาชั้น ปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2555 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ หลังจากได้ดำเนินการทำการสอนภาคเรียนที่ 2 จึงสรุปผลของการเรียนการสอนเพื่อทำการวิจัยในชั้นเรียน ภาคการศึกษาที่ 1 ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนแล้วจึงนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยมีแนวทางการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจพฤติกรรมของนักศึกษาเพื่อศึกษาวิธีคิดวิเคราะห์ และทัศนคติ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) เพื่อจัดทำข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) อันได้แก่ การสังเกต การร่วมกิจกรรม เพื่อนำมาสรุปในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิธีคิด วิเคราะห์ และทัศนคติของนักศึกษา

ประชากร และตัวอย่าง

การศึกษาค้นครั้งนี้มุ่งนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 5 หมู่เรียน นักศึกษาทั้งสิ้น 85 คน

การประมวลผลวิเคราะห์

การใช้สถิติพรรณนา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบการคิดของนักศึกษาโดยการมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ซึ่งเรียนรายวิชาความจริงของชีวิต รหัสวิชา 1500104 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 85 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน และการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและภายหลังการสอนได้แก่การสังเกต การสอบถาม และการทดสอบ

แนวคิดและหลักการมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนจำนวน 12 ครั้ง ซึ่งปรากฏผลการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

แผนการเรียนรู้การสอน

ครั้งที่/ สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/สาระสำคัญของเนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	การประเมินผล	ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน
1 -2	กำเนิดและความหมายของชีวิต 1. ความน่าเบื่องตัน 2. กำเนิดชีวิตตามแนวศาสนา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์ 3. ความหมายของชีวิต 4. บทสรุป	- เพื่อแจ้งเนื้อหา ของรายวิชา - เพื่อวัดความรู้ ผู้เรียน	- การมีส่วนร่วม ของนักศึกษา - แสดงความ คิดเห็นของ นักศึกษา	- การสังเกต	
3-4	อุดมคติของชีวิต 1. ความหมายของอุดมคติ 2. อุดมคติของชีวิตตาม ทัศนะศาสนา 3. อุดมคติของชีวิตตาม ทัศนะปรัชญา 4. บทสรุป	- เพื่ออธิบาย ความสัมพันธ์ของ อุดมคติ ความคิด ของแต่ละศาสนา และทัศนะของป รัชญา	- แบ่งกลุ่มแสดง ความคิดเห็น - จัดบันทึก นำเสนอหน้าชั้น เรียน	- การสังเกต - การ นำเสนอ - ข้อมูล องค์ ความรู้	
5-6-7	การดำเนินชีวิตตามหลัก ศาสนาและปรัชญา 1. การดำเนินชีวิตตามหลัก พระพุทธศาสนา 2. การดำเนินชีวิตตามหลัก ศาสนาคริสต์ 3. การดำเนินชีวิตตามหลัก ศาสนาอิสลาม 4. การดำเนินชีวิตตามหลัก ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 5. การดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	- วิเคราะห์การก ำเนินชีวิต - เปรียบเทียบ - ทำความเข้าใจการ ดำเนินชีวิตของแต่ละ ศาสนา	- ให้นักศึกษา ค้นคว้า - วิเคราะห์และ สังเคราะห์ สรุปร่วมกัน	- ของแต่ละ ศาสนา - จากการ วิเคราะห์ องค์ความรู้ที่ ได้	

	6. บทสรุป				
8	สอบกลางภาค				
9-10-11	ปัญหาสังคม 1. ปัญหาสังคมที่สำคัญ 2. สาเหตุการเกิดปัญหาในสังคมปัจจุบัน 3. การใช้ศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคม 4. แนวทางการแก้ไขปัญหา ในภาพรวม 5. บทสรุป	- เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสังคม - การแก้ไขตามหลักศาสนา	- แบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็น - ยกตัวอย่างประกอบสรุปองค์ความรู้ที่ได้	- บันทึกของนักศึกษาที่ส่งต่ออาจารย์	
12	ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ 1. แนวคิดเรื่องโลกและมนุษย์ตามทัศนะวิทยาศาสตร์ 2. การมองธรรมชาติและชีวิตแบบองค์รวมตามแนวคิดตะวันออก 3. สรุป	- เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ	- ระดมความคิดสรุปบทเรียน - สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่	- บันทึก - สรุปรายงาน - แสดงความคิดเห็น - สรุป/ประเมิน	- การสังเกต - การสอบถาม - การนำเสนอของนักศึกษา - การเก็บข้อมูลที่ได้จาก - การมีส่วนร่วม
13	1. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ 2. การแก้ปัญหา มนุษย์ สังคม และธรรมชาติตามหลักพระพุทธศาสนา 3. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความสมดุล	- เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ (ต่อ)	- ระดมความคิดสรุปบทเรียน - สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่	- บันทึก - สรุปรายงาน - แสดงความคิดเห็น - สรุป/ประเมิน	- การสังเกต - การสอบถาม - การนำเสนอของนักศึกษา - การเก็บ

	ระหว่าง มนุษย์กับ ธรรมชาติ 4. สรุป				ข้อมูลที่ได้จาก การมีส่วนร่วม
14-15	1. การสร้างความสุข เพื่อให้ชีวิตมีสันติสุข และสังคม เกิด สันติภาพ 2. สรุปการเรียนรู้ 3. บทสรุปและผลวิจัย	- เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ ระหว่าง มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ (ต่อ)	- ระดมความคิด สรุปบทเรียน - สรุปเป็นอง ความรู้ใหม่	- บันทึก - สรุป รายงาน แสดงความ คิดเห็น สรุป/ ประเมิน	- การ สังเกต - การ สอบถาม - การ นำเสนอ ของ นักศึกษา - การเก็บ ข้อมูลที่ได้จาก การมีส่วนร่วม
16	สอบปลายภาค				

บทที่ 4

ผลของการวิจัย

ผลของการวิจัย

กิจกรรมบทที่ 1 สารสำคัญแห่งความจริงของชีวิต ความหมายของชีวิต

แนวความคิด

1. การศึกษาให้รู้ เข้าใจ ความหมายของชีวิตและความจริงของชีวิตอย่างถ่องแท้ ย่อมทำให้การพัฒนาชีวิตมีความสมบูรณ์ เข้าถึงเป้าหมายอันเป็นคุณค่าของชีวิต ดังนั้น ศาสนาและนักปราชญ์ต่างๆ จึงศึกษาค้นคว้าเรื่องความจริงของชีวิตอย่างจริงจัง จนกลายเป็นศาสนธรรมแห่งหลักการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์
2. การที่มวลมนุษย์ได้ศึกษาและเข้าใจความจริงของชีวิตตามหลักศาสนธรรมย่อมพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จได้
3. ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ลัทธิเต๋าและลัทธิเลาจื๊อ มีหลักศาสนธรรมที่เกี่ยวกับความจริงของชีวิต กำเนิดของชีวิต ความหมายของชีวิต กำเนิดของชีวิต องค์ประกอบของชีวิต เพื่อให้ศาสนิกชนและผู้ศรัทธาเรียนรู้ปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายความหมายของชีวิต ลักษณะและทฤษฎีของความจริงตามทรรศนะของนักปรัชญาได้
2. สามารถระบุกำเนิดชีวิต และวิวัฒนาการเกี่ยวกับชีวิตตามหลักพุทธธรรมและทรรศนะของนักวิทยาศาสตร์ได้
3. สามารถบอกความหมาย กำเนิดของชีวิต องค์ประกอบของชีวิต กระบวนการของชีวิตอุปมาของชีวิต ตามหลักพุทธธรรมได้
4. สามารถอธิบายความหมายของชีวิต กำเนิดของชีวิต และการดำเนินของชีวิตตามหลักศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ลัทธิเต๋าและลัทธิเลาจื๊อได้

กิจกรรมที่ 1 สัปดาห์ที่ 1 เรื่อง การเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน

เหตุผลของการทำกิจกรรม

เมื่อผู้สอนและผู้เรียนมาพบกันในช่วงแรกๆ ต่างฝ่ายก็ยังไม่รู้จักมักคุ้นกันและไม่ทราบภูมิหลังกันและกัน การสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยตนเอง จะช่วยให้ต่างฝ่ายต่างเห็นอกเห็นใจและเข้าใจซึ่งกันและกัน และจะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในลำดับต่อไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. สามารถอธิบายความสำคัญ ประโยชน์ของการสร้างความเข้าใจอันดี และวิธีการเก็บข้อมูลจากผู้เรียนได้
2. สามารถนำวิธีนี้ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชามนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้
3. เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและรู้จักข้อมูลส่วนตัวของกันและกันมากขึ้น

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แจกกระดาษให้ผู้เรียนแต่ละคนนำไปสัมภาษณ์ผู้อื่นให้ได้ข้อมูลมากที่สุด 10-15 นาที
2. เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้ผู้เรียนเข้ารวมกลุ่ม นั่งเป็นวงกลม
3. อาจารย์ผู้สอนถามผู้เรียน ใครที่สามารถสัมภาษณ์ผู้อื่นมากที่สุดและน้อยที่สุด
4. ให้ผู้เรียนแต่ละคนแนะนำสมาชิกที่ตนไปสัมภาษณ์
5. เมื่อทุกคนแนะนำหมดทุกคนแล้วให้ทุกคนคบมือ
6. เมื่อจบกิจกรรมแล้วผู้สอนแจกแบบประเมินส่วนตัวให้ผู้เรียนแต่ละคนกรอกรายละเอียดเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เรียน
7. ผู้สอนแจกรายละเอียดของรายวิชาที่จะสอนและเกณฑ์ในการพิจารณาประเมินผลการเรียน
8. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำข้อสอบเบื้องต้น (Pre-test) ตรวจสอบบันทึกคะแนนของผู้เรียนไว้และแจ้งให้ผู้เรียนทราบ เพื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินครั้งสุดท้าย (Post-test)

สรุปกิจกรรมที่ 1

ความเข้าใจพื้นฐานในตัวผู้เรียน

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ผู้เรียนยังไม่ทราบว่า สิ่งสำคัญที่อาจารย์ผู้สอนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอนนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจพื้นฐานความต้องการในตัวผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันออกไปในด้านต่างๆ เช่น ในด้านความรู้ ประสบการณ์ พื้นฐานทางครอบครัว สิ่งแวดล้อม ความมุ่งมั่น เป็นต้น ถ้าอาจารย์สามารถทำความเข้าใจพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนที่ตนจะสอนได้มากเท่าไร ก็จะช่วยให้อาจารย์มีความเข้าใจผู้เรียนของตน และสามารถจะใช้พื้นฐานความรู้ความต้องการประสบการณ์ และความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการได้เป็นอย่างดี

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. สามารถอธิบายความแตกต่างพื้นฐานในตัวผู้เรียนได้ว่ามีด้านใดบ้าง อย่างน้อย 5 ด้าน
2. สามารถวิเคราะห์ปัญหาจากกรณีตัวอย่างที่แจกให้และอธิบายได้ว่า ผู้เรียนมีความแตกต่างกันในพื้นฐานด้านใดบ้าง

วิธีการ

ให้ผู้เรียนร่วมทำกิจกรรม อภิปรายแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางไปสู่การเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจจากกระบวนการคิดร่วมกัน

สรุปเนื้อหาบทที่ 1 เป็นองค์ความรู้ร่วมกัน

ชีวิตมีความสำคัญต่อผู้เป็นเจ้าของชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม การศึกษาถึงสาระสำคัญแห่งความจริงของชีวิต ความหมายของชีวิตตามหลักศาสนาธรรม และแนวคิดของเจ้าลัทธิและนักปรัชญาต่างๆ เพื่อให้รู้และเข้าใจ ความหมายของชีวิต กำเนิดของชีวิต องค์ประกอบของชีวิต วิธีแห่งการดำเนินชีวิต แล้วนำไปปฏิบัติให้เข้าถึงความจริงของชีวิตนั้น นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อทุกชีวิต เพราะสามารถพัฒนาชีวิตให้บรรลุประโยชน์และความสุขได้อย่างแท้จริง

กิจกรรมบทที่ 2 ความมุ่งหมายและคุณค่าของชีวิต

แนวความคิด

มนุษย์ประกอบกิจการต่างๆเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยอันเป็นเครื่องมือทำให้ชีวิตได้รับความสุข ซึ่งเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งของชีวิต ปรัชญาเมธีได้เสนอประเภทของความสุขหลายประการ เพื่อให้เป็นทางเลือกของแต่ละบุคคลตามความต้องการ โดยมีชื่อเรียกต่างกัน กล่าวคือ สุขนิยม ปรัชยานิยม วิมุตินิยม อัศติภาวะนิยม ขณะเดียวกัน ความสุขที่แท้จริงตามทัศนะของหลักศาสนธรรมต่างๆ นั้น คือความสงบด้วยการดับสิ้นกิเลส หรือการภักดีต่อพระเจ้า บางลัทธิถือว่าการเข้าถึงความสุขคือ การเข้าถึงธรรมชาติอันแท้จริงของชีวิต

วัตถุประสงค์

1. อธิบายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้
2. เรียนรู้และเข้าใจวิธีการคิดและการตัดสินใจต่อการประเมินคุณค่าแบบต่างๆ
3. ทราบและเข้าใจความมุ่งหมายของชีวิตแบบต่างๆ
4. เข้าความมุ่งหมายของชีวิต ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักศาสนธรรมในการปฏิบัติตนเพื่อถึงจุดมุ่งหมายของศาสนานั้นได้

กิจกรรมที่ 2 สัปดาห์ที่ 3 วงเวียนชีวิต

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ผู้มีอาชีพในการสอนจะต้องทำความเข้าใจนักเรียนของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน กิจกรรมวงเวียนชีวิตนี้เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำไปใช้เป็นเกมเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนการสอน ซึ่งนอกจากจะเป็นการฝึกความคิด กระตุ้นให้เกิดความคิด ก่อให้เกิดความสนุกสนานส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน ยังช่วยให้ทราบความเข้าใจและพื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในตัวผู้เรียนของตนเองมากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. มีประสบการณ์ในการเล่นและสามารถจำรูปแบบและวิธีการไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมกับรุ่นน้องต่อไป
2. เข้าใจวิธีสังเกตบุคลิกภาพของผู้ทำกิจกรรม จากการทำกิจกรรมด้วยตนเองและบอกประโยชน์ของกิจกรรมที่มีต่อการเรียนการสอนได้

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม0

1. แบ่งผู้เล่นออกเป็นกลุ่มย่อย 3-5 คน นั่งล้อมรอบเป็นวงกลม
2. ผู้สอนอธิบายกติกาในการเล่นให้ผู้ทำกิจกรรมทราบ
 - ให้นักศึกษาเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมเรียงลำดับถึงคนสุดท้ายของกลุ่ม แล้วมีการจดบันทึก
3. ขณะทำกิจกรรมอยู่นั้นผู้สอนต้องสังเกตการณ์คิดและคำพูดที่แต่ละคนแสดงออกมา เพราะสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เขาสนใจปมหลังของแต่ละคนประสบการณ์ความคิด จินตนาการ และ จะพัฒนาการทางการพูดของนักศึกษาด้วย
4. หลังจากทำกิจกรรมแล้วให้นักศึกษาสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรม ว่ามีประโยชน์อย่างไร

สรุปประเด็นที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

1. คนเราถ้าให้อิสระในการคิดหรือนึกอะไรโดยไม่คิดหัวข้อมาให้ ก็มักจะใช้เวลาเล็กน้อยเพื่อทบทวนดูว่าจะคิดถึงอะไรดี แล้วก็ทบทวนถึงสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาก่อนแล้วจึงแสดงความรู้สึกนึกคิดออกไปตามที่ตนมีประสบการณ์มาก่อน ถ้าผู้สอนเป็นผู้ช่างสังเกตสิ่งที่นักศึกษาแสดงออกโดยอิสระก็จะทราบสภาพปมหลังและความสนใจตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ความชอบ ไม่ชอบ ฯลฯ ของนักศึกษาผู้นั้น
2. กิจกรรมนี้จะสะท้อนให้เห็นสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้
 - บุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ แนวความคิดจินตนาการ- การใช้ภาษา(พัฒนาการทางภาษา) ไหวพริบ ปฏิภาณ ฯลฯ

สรุปเนื้อหาบทที่ 2 เป็นองค์ความรู้ร่วมกัน

การพูดถึงคุณค่าของชีวิตเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาที่ต้องการการศึกษาอย่างถ่องแท้ เพราะคุณค่าของความเป็นมนุษย์พูดถึงนั้น เป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่สามารถนำมาหาปริมาณใดๆ ได้เราจึงกำหนดเอาคุณสมบัติของมนุษย์บางอย่างที่แตกต่างออกจากสัตว์ คือความมีจริยะ ความมีสุนทรียะ และมีความมีความคิดมีเหตุผลเป็นคุณสมบัติที่จะนำมาประเมิน เป็นพื้นฐานจากการศึกษาถึงความมุ่งหมาย และคุณค่าของชีวิตจากที่กล่าวมาเราจะเห็นว่าการเกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์นั้น มีความมุ่งหมายบางอย่าง ไม่ใช่เป็นการเกิดขึ้นมาลอยๆ แม้แต่เมธิกลุ่มวัตถุนิยมเองก็ยังเห็นว่า ชีวิตมนุษย์จะต้องแสวงหาความมุ่งมั่น ให้กลับตัวเอง แม้ว่าจะเป็นเรื่องของการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ด้านวัตถุ ซึ่งถูกวิจารณ์และคัดค้านจากเมธิกลุ่มอื่นๆ ที่เห็นว่ามนุษย์น่าจะมีกลุ่มมุ่งหมายที่ดีกว่าและ

ละเอียดกว่าความสุขทางวัตถุ และหลักธรรมในศาสนาต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงความมุ่งหมายของชีวิต สำหรับศาสนิกให้ได้แสวงหาแนวทางที่ควรสำหรับมนุษย์โดยสรุปได้คือ

1. การมีชีวิตอยู่ด้วยศรัทธาในพระเจ้าอยู่ในความดีตายแล้วไปอยู่ในสวรรค์กับพระเจ้าชั่วนิรันดร์ ทศนะแบบนี้เป็นของคริสต์ศาสนา

2. การมีชีวิตอยู่ด้วยศรัทธาในพระเจ้าอยู่ด้วยความดี ตายแล้ววิญญาณไปอยู่สวรรค์ ชั่วนิรันดร์ แต่สวรรค์นั้นอยู่ในรูปแบบรูปธรรมอยู่มาก พระกัมภีร์อัลกุรอานได้พรรณาสภาพชีวิตในสวรรค์ไว้ว่า“แท้จริงผู้มีศรัทธาได้ไปอยู่ในสวนสุขสำราญ เสวยสุขจากที่พระเจ้าประทานให้ เพราะพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของช่วยให้รอดพ้นจากความทุกข์ทรมานในนรก” “จงกินและดื่มตามสบาย เพราะสิ่งที่ผู้เจ้าได้กระทำแล้วเกิด”เขาจะได้นอนในเก้าอี้นวมเป็นแถว แล้วจะให้เขาแต่งงานกับลูกสาวผู้มีนัยน์ตาโตมีความเชื่อและลูกหลานก็เชื่อตาม เราจะให้ลูกหลานของเราพบกับเขา และเราจะไม่ต้องโกงเขา เพราะการงานของเขาเป็นอันขาด พวกเขาจะได้ส่งถ้วยที่ไม่มีทั้งของเสียหายและบาปต่อกันไปจนทั่ว และพวกเขาจะได้รับใช้จะแวดล้อมเขาประดุจไข่มุกที่ถูกซ่อนไว้เป้าหมายสูงสุดตามทศนะนี้เป็นของศาสนาอิสลาม

1. การมีชีวิตอยู่ด้วยศรัทธาด้วยความดี และความรู้ในธรรมชาติอันแท้จริงทุกของตนว่าเป็นหนึ่งกับปรมาตมมัน หรือวิญญาณสากล

2. การมีชีวิตอยู่เว้นจากความชั่วทั้งปวง การทำความดีและการชำระจิตของคนให้สะอาด สงบ สว่างสงบเมื่อชีวิตสิ้นสุดลง ก็เป็นการสิ้นสุดกระแสชีวิตไม่มีการเกิดแก่เจ็บ ตายอีกต่อไป เป้าหมายสูงสุดแบบนี้เป็นของพุทธศาสนา

กิจกรรมบทที่ 3 สภาพปัญหาของสังคมไทย ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและแนวทางการแก้ปัญหา

แนวความคิด

1. การเจริญรุ่งเรืองของสังคมหนึ่งและสามารถดำรงสภาวะอยู่ได้นาน สังคมนั้นจะต้องมีหลักสำคัญของสังคม
2. ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนใหญ่ ย่อมมีความสลับความซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ การเข้าใจปัญหา หรือยุติปัญหาที่เกิดขึ้น
3. การเปลี่ยนแปลงยุคของสังคม จากยุคหนึ่งไปอีกยุคหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงไปยังองค์ประกอบของสังคมนั้น การทำความเข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลสามารถเผชิญกับปัญหาทุกอย่าง
4. การแก้ปัญหาสังคมและผลกระทบที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อนจะต้องมีวิธีการดำเนินการพร้อมกันทั้งระบบ

วัตถุประสงค์

- เมื่อศึกษาหน่วยที่3 จบแล้วให้นักศึกษามีความสามารถในสิ่งต่อไปนี้
1. สามารถสรุปองค์ประกอบที่มีความสำคัญของสังคมไทยในอดีตได้อย่างถูกต้อง
 2. สามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องพร้อมทั้งกำหนดในวิธีการแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง
 3. สามารถบอกจุดเด่นในสิ่งที่เกิดขึ้น และที่คาดหมายว่าจะเกิดขึ้นของสังคมไทยยุคปัจจุบัน
 4. สามารถอธิบายยุทธวิธีการแก้ปัญหของสังคมไทยอย่างมีระบบได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ 3 สัปดาห์ที่ 6 เริ่มต้นที่ใคร

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ในวงสังคมทั่วไปเมื่อเห็นสิ่งไม่ดีงาม หรือปัญหาในสังคมหรือค่านิยมที่ไม่ถูกต้องก็มักจะวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นกันว่าไม่ควรจะทำเช่นนั้น แต่ควรจะทำอย่างนี้จึงจะดี แต่ถ้าหากถามว่า การกระทำให้สังคมดีขึ้นหรือเปลี่ยนค่านิยมไปตามที่เราต้องการนั้นควรจะเริ่มที่ใคร คำตอบที่ได้มักจะต้องเริ่มที่ผู้อื่น เช่น เริ่มที่ผู้นำหรือคนที่มีอำนาจ เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ตัวเรานั้น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เพราะถ้าไม่เริ่มจากจุดนี้แล้ว สังคมก็จะเปลี่ยนแปลงได้ยาก กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้ทำกิจกรรมมองเห็นความสำคัญและเกิดความคิดว่าสิ่งที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมิใช่อื่นไกล คือตัวของเรานั่นเอง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. อภิปรายแสดงความคิดเห็นและสรุปหาจุดเด่นของสิ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้
2. เห็นความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นจากตัวเอง และแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม
3. บอกได้ว่ากิจกรรมนี้สามารถประยุกต์เอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จากการจดบันทึก ร่วมกันหาข้อยุติร่วมกัน

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 3-5 คน โดยการนับหรืออาจเปลี่ยนบรรยากาศ ให้มีการเล่นสนุกสนานโดยใช้ก้อนหิน 3-5 ก้อน ตามจำนวนคนที่ต้องการให้ผู้สอนส่งก้อนหินให้ผู้เรียนและให้ส่งต่อกันไปเรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกันก็เปิดเพลงแล้วหยุดว่าก้อนหินจะอยู่ที่ใครก็เป็นกลุ่มนั้น
2. ให้แต่ละกลุ่มล้อมเป็นวงกลม ผู้สอนแจกปัญหาให้แต่ละกลุ่มอภิปราย ตัวอย่างปัญหาที่นำมาอภิปรายจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติและจะเริ่มต้นที่ผู้ใด
3. เมื่ออภิปรายได้ข้อยุติแล้วให้เวลาของกลุ่มจดบันทึกผลสรุปของแต่ละกลุ่มไว้เพื่อรายงาน

สรุปประเด็นที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

1. กิจกรรมที่ให้อภิปรายถกเถียงกันภายในกลุ่มตอนแรกเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า การคิดแก้ปัญหาเรื่องใดๆ ส่วนใหญ่ เรามักจะมองไปที่บุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจ ฯลฯ เป็นต้น แต่เรามักจะไม่มองว่า จุดที่ควรเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง ควรเริ่มต้นที่ตัวเราเองก่อนเป็นเบื้องต้น และเมื่อทุกคนคิดเช่นนี้ก็จะเป็นการเริ่มต้นที่จะเป็นความจริงได้รวดเร็ว ดีกว่ารอให้คนอื่นเริ่มต้นก่อนแล้วจึงจะเป็นฝ่ายตาม
2. การที่ทุกคนหยุดนิ่ง หรือพยายามเพียงเล็กน้อยไม่จริงจัง ก็ย่อมไม่เป็นผลสำเร็จ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็ต้องพยายามอย่างเต็มที่ ผู้เริ่มต้นก่อนก็จะเป็นผู้สำเร็จก่อน ถ้าผู้ใดชักช้าลังเลก็จะเป็นผู้พลาดโอกาส
3. การที่ทุกคนชี้มือไปที่คนอื่นโดยไม่เริ่มต้นที่ตนเอง ก็เหมือนกับการที่เราชี้มือไปที่คนอื่นที่อยู่รอบวงกลมจะไม่ว่าใครควรจะเป็นผู้เริ่มต้นก่อน เหมือนกับการเกี่ยงงอนกัน โดยต่างคนต่างชี้ไปที่คนอื่น แต่คนอื่นก็ชี้ไปที่คนอื่นๆ ต่อไปอีก จนหาคนเริ่มต้นไม่ได้ สิ่งที่ต้องการสิ่งทีคาดหวังก็ไม่มีทางสำเร็จ

4. การให้สังเกตมือที่ชี้ไปที่ผู้อื่นอันนี้เป็นข้อเตือนใจว่า การที่เราชี้ไปที่คนอื่น 2 นิ้วนั้นนิ้วที่ซึ่งมหาตนเองมีถึง 3 นิ้ว และเตือนให้เรารู้ว่า หมายถึงเราเองที่ควรจะเริ่มต้นทำที่ตัวเราเองด้วย

5. ข้อคิดสำหรับทุกคนก็คืออนัตตกรรมและสิ่งที่ดีกว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนนั้น ครูจะเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงโดยการนำไปใช้ด้วยตัวเอง ไม่จำเป็นต้องรอให้คนอื่นมาชี้แนะเริ่มต้นให้ก่อนเราจึงจะทำตาม การเริ่มต้นที่ตัวเราเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

สรุปเนื้อหาบทที่ 3 เป็นองค์ความรู้ร่วมกัน

การดำรงชีวิตของมนุษย์ย่อมต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ไม่มีมนุษย์คนใดอยู่ถ้าไม่มีสังคมและจะมีสังคมไม่ได้หากไม่มีมนุษย์ โลกปัจจุบันประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายเท่าที่รับทราบกัน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี ฯลฯ แต่เมื่อพิจารณาจากหลักการที่ว่าปัญหาสังคมย่อมเกิดจากสมาชิกในสังคมเอง การแก้ปัญหาก็ต้องแก้ที่สมาชิกของสังคม หรือปัจเจกบุคคลหรือ ตัวของเราแต่ละคน นั่นเอง

กิจกรรมบทที่ 4 การมองความจริงของชีวิตด้วยหลักศาสนาธรรม

แนวความคิด

1. ชีวิตตามหลักพุทธธรรมดำเนินไปตามเหตุปัจจัย มีสุขมีทุกข์คลุกเคล้ากันไปแต่ก็ให้มีสติสัมปชัญญะตั้งอยู่ในความไม่ประมาทเมื่อเผชิญความทุกข์ก็พิจารณาแก้ไขไปตามเหตุ ตามปัจจัย เมื่อมีความสุขก็ไม่หลงมัวเมาเพราะเมื่อความสุขเปลี่ยนไปความทุกข์ก็จะเกิดขึ้นมาอีก

2. ชีวิตในทัศนะคริสต์ถือว่า เป็นสิ่งที่ถูกสร้างจากพระเจ้า เมื่อมนุษย์ใช้เสรีภาพเลือกตัดสินใจกระทำความบาป พระเจ้าก็ยังทรงเมตตาส่งพระบุตรเข้ามาไถ่บาปให้แก่มนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ผู้ตกอยู่ในบาปจะต้องสำนึกในพระคุณของพระองค์ ต้องสำนึกผิดถึงสิ่งที่ตัวเองได้กระทำให้ไป เพื่อจะได้รับการช่วยให้รอดเข้าสู่อาณาจักรแห่งสวรรค์ของพระองค์

3. ชีวิตในทัศนะอิสลามก็เกิดมาจากพระเจ้าเป็นผู้สร้าง มีร่างกายและจิตใจ แต่โลกในปัจจุบันเป็นมายาไม่จริงยั่งยืน มนุษย์ที่มีจิตใจอ่อนแอที่เลือกกระทำผิด และผู้ปฏิบัติดีมีจิตใจเข้มแข็งยึดมั่นในพระองค์ต่างก็จะได้รับผลตอบแทนในวันสิ้นโลก

4. ชีวิตในทัศนะของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู ชีวิตของมนุษย์เกิดจากพรหมมันหรือปรมาตมันซึ่งเป็นวิญญูณสากล อวิชาทำให้มนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงสัจธรรมซึ่งเป็นแก่นแท้ของชีวิต จึงเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏจักรจนกว่าจะทำลายอวิชาอันเป็นรากเหง้าของความชั่วทั้งหลายลงได้

5. ชีวิตในลัทธิเต๋า และ ขงจื๊อเกิดมาจากธรรมชาติ คือพลังของความเป็นคู่คือ พลังหยางและหยิน ขงจื๊อนั้นการประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว และสังคมตามจารีตประเพณีที่สืบเนื่องกันมาตั้งแต่โบราณ ส่วนเล่าจื๊อในลัทธิเต๋านั้นจะเน้นให้ชีวิตมีความสุข โดยปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่คือเต๋า

วัตถุประสงค์

- 1 อธิบายถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความทุกข์และวิธีการดับทุกข์ในพระพุทธศาสนาได้
- 2 อธิบายความเป็นปัจจัยซึ่งกันและกันในหลักปฏิจลสมุปบาทของพระพุทธศาสนาได้
- 3 อธิบายกรรมและผลแห่งกรรมตามกฎหมายแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาได้
- 4 อธิบายวิธีการมองความจริงของชีวิตตามหลักธรรมในศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ – ฮินดู และลัทธิอื่นๆ ได้

กิจกรรมที่ 4 สัปดาห์ที่ 7 การมองความจริงของชีวิตด้วยการบูรณาการ

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ในการไปร่วมกิจกรรมทางสังคมทั่วไป โดยเฉพาะงานศพถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่สอนความจริงชีวิตที่มองให้เห็นสัจธรรมและเป็นรูปธรรมที่สุด แต่ทุกคนกลับมองข้าม เพื่อเป็นการทบทวนความจริงที่แอบแฝงในวัฒนธรรมดังกล่าว กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้ทำกิจกรรมมองเห็นความจริงและความสำคัญของชีวิตมากขึ้น

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. อภิปรายแสดงความคิดเห็นและสรุปหาจุดมุ่งหมายของวัฒนธรรม
2. เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรม
3. บอกได้ว่ากิจกรรมนี้สามารถประยุกต์เอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จากการจดบันทึก ร่วมกันหาข้อยุติร่วมกัน ตามหัวข้อที่กำหนดให้

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 3-5 คน
2. ให้แต่ละกลุ่มล้อมเป็นวงกลม ผู้สอนแจกปัญหาให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดแล้วนำมาอภิปราย
3. เมื่ออภิปรายได้ข้อยุติแล้วให้เวลาของกลุ่มจดบันทึกผลสรุปของแต่ละกลุ่มไว้เพื่อรายงาน

จากรูปภาพดังกล่าว นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจอย่างไร ในเรื่องต่อไปนี้

ชื่อ.....นามสกุลหมู่เรียน.....

๑. โตะหมู่บูชา

.....

๑.๑. ด้านความจริงของชีวิต

.....

๑.๒. ด้านวัฒนธรรม

.....

๑.๓. ด้านระเบียบวินัย

.....

๑.๔. ด้านสังคม

.....

๑.๕. ด้านเศรษฐกิจ

.....

๒. ศัพพะระ

.....

๒.๑. ด้านความจริงของชีวิต

.....

๒.๒. ด้านวัฒนธรรม

.....

๒.๓. ด้านระเบียบวินัย

.....

๒.๔. ด้านสังคม

.....

๒.๕. ด้านเศรษฐกิจ

.....

การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาในบางพิธีของราชการ
เช่น การประชุมอบรม การสัมมนา ฯลฯ

การมองความจริงของชีวิตด้วยหลักศาสนาธรรม

กิจกรรมบทที่ 5 การดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาธรรม

แนวความคิด

ศาสนาต่างๆ มีแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกันทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ภูมิหลัง เหล่านี้ ย่อมมีส่วนที่ทำให้หลักคำสอน ในศาสนาแตกต่างกันบ้าง อย่างไรก็ตาม คำสอนในทุกศาสนามุ่งให้ผู้เชื่อหรือผู้ปฏิบัติได้ประพฤติตนเป็นคนดี ช่วยให้สังคม มีความสุข และก่อให้เกิดสันติสุขในที่สุด ดังนั้น หากศาสนิกชนได้ประพฤติตามหลักศาสนาอย่างแท้จริง ก็เชื่อได้ว่า ย่อมผลักดันให้องค์กาพย์อื่นๆ ของโลก มีความสงบสุขได้ เพราะทุกอย่าง ย่อมเริ่มจากมนุษย์

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 5 จบแล้วนักเรียนมีความสามารถเรียนรู้สิ่งต่อไปนี้คือ

1. สามารถเข้าใจหลักคำสอนพระพุทธศาสนาและนำไปปฏิบัติได้
2. สามารถเข้าใจหลักคำสอนคริสต์ศาสนาและนำไปปฏิบัติได้
3. สามารถเข้าใจหลักคำสอนศาสนาอิสลามและนำไปปฏิบัติได้
4. สามารถเข้าใจหลักคำสอนของพราหมณ์-ฮินดูศาสนา และนำไปปฏิบัติได้

กิจกรรมที่ 5 สัปดาห์ที่ 10 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคผังกราฟฟิก (graphic organizers)

การเข้าถึง เข้าใจ นำไปใช้ ถูกต้อง

สาระสำคัญ

ชีวิตมนุษย์ตามหลักศาสนาต่าง ๆ นั้น เกิดขึ้นมาได้อย่างไรและมีธรรมชาติเป็นอย่างไรบ้าง โดยทั่วไปแล้วตามหลักศาสนาที่เป็นเทวนิยม เช่น ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาซิก เป็นต้น จะกล่าวถึงพระเจ้าว่าเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งในโลกรวมทั้งมนุษย์ด้วย ดังนั้นชีวิตมนุษย์จึงมีองค์ประกอบต่างๆ ที่พระเจ้ากำหนดไว้แล้วกระบวนการชีวิตย่อมดำเนินไปตามบัญชาของพระเจ้า ขณะที่ศาสนาซึ่งไม่ได้ยึดเรื่องพระเจ้าเป็นหลัก เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาขงจื้อ และศาสนาเต๋า เป็นต้น ศาสนาเหล่านี้จะกล่าวถึงการดำเนินชีวิตในแง่วิวัฒนาการแต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ศาสนาประเภทเทวนิยมจะให้ความสำคัญต่อชีวิตปัจจุบันลักษณะคำสอนจึงมุ่งเน้นศักยภาพของมนุษย์เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าชีวิตจะถือกำเนิดมาอย่างไร และมีธรรมชาติเป็นอย่างไรก็ตาม ชีวิตมนุษย์ ผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาธรรมชาติที่ดี หลักธรรมคำสอนในทุกศาสนาสอนให้ทุกคนคิดดี พูดดีและ

ทำดีไม่มีหลักคำสอนในศาสนาใดที่สอนให้มนุษย์ทำชั่วทั้งกาย วาจา และใจ คัมภีร์ในทุกศาสนา เช่น พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนา คัมภีร์เหล่านี้ล้วนบรรจุคำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคน หากผู้สนใจได้อ่านอย่างละเอียดแล้วก็จะรู้ทันทีว่าหลักคำสอนย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อมนุษยชาติ

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายหลักคำสอนของแต่ละศาสนาได้
2. วิเคราะห์คำสอนของแต่ละศาสนาได้
3. นำคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือไปปฏิบัติ

ศาสนา

พุทธ

คริสต์

อิสลาม

ลา

พราหมณ์- ฮินดู

“สัพพปาปสฺส

อกรรม

กุสลสฺสูปสมุปทา

สจฺจิตฺตปริโยทปนํ

เอตํ พุทฺธาน

สาสนํ”

ละเว้นความชั่ว

ทำความดี

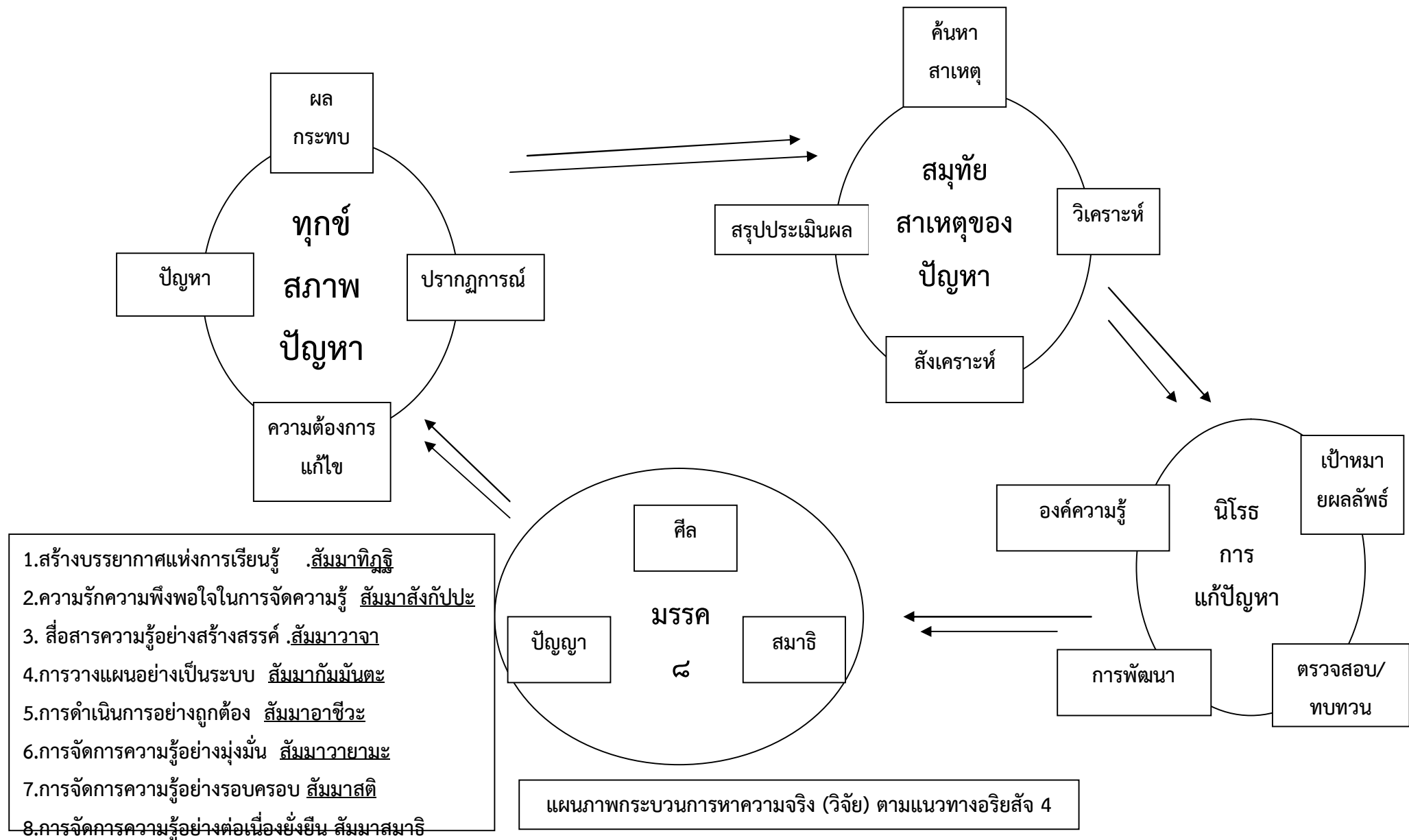
และทำจิตใจให้สงบ

1. อย่ามีพระเจ้าอื่นใดนอกจากเรา
2. อย่าเอยนามพระเจ้าโดยไม่เคารพ
3. อย่าทำรูปเคารพใดซึ่งเลียนแบบพระเจ้า
4. ระลึกถึงวันสปาโต
5. เคารพบิดามารดาของเจ้า
6. อย่าฆ่ามนุษย์
7. อย่าร่วมประเวณีสามิภรรยาผู้อื่น
8. อย่าลักทรัพย์
9. อย่าเป็นพยานเท็จ
10. อย่าโลภสมบัติของเพื่อนบ้าน

- 1.ห้ามตั้งภาคีหรือสิ่งอื่นใดมาเทียบพระเจ้า
2. ห้ามกราบไหว้สิ่งเหล่านี้ เช่น ผี, นาง, ...
- 3.ห้ามเชือดดวงดาว,เครื่องรางของขลัง,
- 4.ห้ามเล่นการพนัน,เลี้ยงตายทุกประเภท
- 5.ห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ที่ตายของห้ามรับประทานสุกร
6. ห้ามเสพลิงเสพติด
7. ห้ามประพฤติดิถีประเวณี
8. ห้ามฆ่าสิ่งมีชีวิตด้วยเจตนา
- 9.ห้ามประกอบมิถุนาชีพ เช่น การตั้งสถานเรณรมย์ ช้องนางโลม เป็นต้น
- 10.ห้ามบริโภคอาหารที่หามาได้โดยไม่ชอบ
11. ห้ามกักตุนสินค้าเพื่อให้ราคาสูงขึ้น
- 12.ห้ามกระทำการใดๆที่นำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

1. อรรถะ (Wealth) การแสวงหาทรัพย์
2. กามะ (Pleasure) เป็นการให้ความสำคัญต่อชีวิตครอบครัว
3. ธรรมะ (Norm) หมายถึง หลักศีลธรรมของสังคมฮินดู
4. โมกษะ (Liberation) คืออิสรภาพของวิญญาณ

แผนภาพจากการทำกิจกรรม

กิจกรรมบทที่ 6 ชีวิตที่มีสันติสุข และสังคมที่มีสันติภาพ

แนวความคิด

สันติสุข คือ ความสุขทางกายที่ไม่มีความเดือดร้อนด้านต่าง ๆ และความสุขทางใจที่ไม่ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหา สันติภาพก็คือ สภาวะที่หลุดพ้นจากการตกเป็นทาสของความต้องการทั้งทางกายและทางใจ ชีวิตที่มีสันติสุข จะสามารถสร้างสังคมที่มีสันติภาพได้ วิธีการที่ดีที่สุดก็คือมนุษย์ทุกคนจะต้องเข้าใจ และเห็นความสำคัญขององค์รวมเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งจะทำให้มนุษย์สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และเอื้ออาทรไปถึงสัตว์โลกทั่วไปด้วย

วัตถุประสงค์

1. สามารถเข้าใจ และอธิบายความหมายของคำว่า สันติสุข และสันติภาพได้
2. สามารถเข้าใจ และอธิบายความหมายของทักษะเกี่ยวกับองค์รวมของชีวิตได้
3. สามารถยกตัวอย่างการดำเนินชีวิตที่มีสันติสุข และสังคมที่มีสันติภาพได้
4. สามารถอธิบายลักษณะของสังคมไทยในแง่ของชีวิตที่มีสันติสุข และสังคมที่มีสันติภาพได้
5. สามารถพิจารณาชุมชนที่ตนเองอยู่ และวิจารณ์ได้ว่ามีสันติสุข และสันติภาพเพียงใด
6. สามารถอธิบายความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจชุมชนได้
7. สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
8. สามารถแนะนำให้ชุมชนที่ตนเองอยู่ใช้หลักเศรษฐกิจชุมชนได้

กิจกรรมที่ 6 สัปดาห์ที่ 12 การเรียนรู้แบบไตรสิกขา

ความหมาย การจัดการความรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง
2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาจะเน้นการปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดย

สำรวจ กาย วาจา และฝึกจิตใจให้ตั้งมั่นจนเป็นระเบียบทางความคิด ความสามารถ คิดเป็นเหตุเป็นผล เป็นลำดับ ดังนี้ รักษาศีล มีศีล จิตเป็นสมาธิ ฝึกสมาธิ คล่องแคล่วในการทำสมาธิ พิจารณาสภาวะธรรม สมาธิ กำหนดข้อปฏิบัติ รักษาศีลมากยิ่งขึ้น เห็นแจ้งในไตรลักษณ์

สรุปกิจกรรมทั้งหมดร่วมกันเกิดเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยศรัทธาปสาทและต้องมีโยนิโสมนสิการ

หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาปสาทและโยนิโสมนสิการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดที่ถูกต้องวิธี คิดเป็นหรือคิดอย่างเป็นระบบ รู้วิธีหาเหตุผล สืบสาวแยกแยะปัญหาได้ โดยไม่เอาอุปทานของตนเองเข้าจับ “โยนิโส” แปลว่า เหตุ ต้นเหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญหา อูบาย วิธีการ “มนสิการ” แปลว่า การทำในใจ การคิด การคำนึง ใส่ใจพิจารณา เมื่อรวมเป็น โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำใจโดยแยกกาย โดยนำหลักการแสวงหาความรู้ตามแนวทางอริยสัจ 4 มาใช้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิจัยในชั้นเรียนเรื่องการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รายวิชาความจริงของชีวิต โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ (ลักษณะนิสัย) และทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient) และด้าน EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ความสำคัญด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” เพื่อกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนจัดสิ่งเร้าและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา เต็มตามศักยภาพ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล การจัดกิจกรรมจึงต้องเป็นกิจกรรมที่ ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิจัย สร้างสรรค์ศึกษาและค้นคว้าได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

สรุปผลการวิจัย

1. การให้อิสระในการคิดหรือนึกอะไรโดยไม่คิดหัวข้อมาให้ก็มักจะใช้เวลาเล็กน้อยเพื่อ ทบทวนดูว่าจะคิดถึงอะไรดีแล้วก็จะทบทวนถึงสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาก่อน จึงแสดงความรู้สึก นึกคิดออกไปตามที่ตนมีประสบการณ์มาก่อนถ้าผู้สอนเป็นผู้ช่างสังเกตสิ่งที่นักศึกษาแสดงออกโดย อิสระเสรีก็จะทราบสภาพปฏิกิริยาและความสนใจตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ความชอบ ไม่ชอบ

2. กิจกรรมจะสะท้อนให้เห็นสิ่งต่างๆ ดังนี้

- บุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ แนวความคิดจินตนาการการใช้ภาษา (พัฒนาการทางภาษา) ไหวพริบ ปฏิภาณ

3. กิจกรรมที่ให้อภิปรายถกเถียงกันภายในกลุ่มเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า การคิดแก้ปัญหาเรื่อง ใดๆ ส่วนใหญ่ เรามักจะมองไปที่บุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจ ฯลฯ เป็นต้น แต่เรามักจะไม่ มองว่า จุดที่ควรเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง ควรเริ่มต้นที่ตัวเราเองก่อนเป็นเบื้องต้น และ เมื่อทุกคนคิดเช่นนี้ ก็จะเป็นการเริ่มต้นที่จะเป็นความจริงได้รวดเร็ว ดีกว่ารอให้คนอื่นเริ่มต้นก่อน แล้วจึงจะเป็นฝ่ายตาม

4. การที่ทุกคนหยุดนิ่ง หรือพยายามเพียงเล็กน้อยไม่จริงจัง ก็ย่อมไม่เป็นผลสำเร็จ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็ต้องพยายามอย่างเต็มที่ ผู้เริ่มต้นก่อนก็จะเป็นผู้สำเร็จก่อน ถ้าผู้ใดชักช้าลงเล็ก็จะเป็นผู้พลาดโอกาส

5. การที่ทุกคนชี้มือไปที่คนอื่นโดยไม่เริ่มต้นที่ตนเอง ก็เหมือนกับการที่เราชี้มือไปที่คนอื่นที่อยู่รอบวงกลมจะไม่รู้ว่าใครควรจะเป็นผู้เริ่มต้นก่อน เหมือนกับการเกี่ยงงอนกัน โดยต่างคนต่างชี้ไปที่คนอื่น แต่คนอื่นก็ชี้ไปที่คนอื่น ๆ ต่อไปอีก จนหาคนเริ่มต้นไม่ได้ สิ่งที่ต้องการสิ่งทีคาดหวังก็ไม่มีทางสำเร็จ

6. การให้สังเกตมือที่ชี้ไปที่ผู้อื่นอันนี้เป็นข้อเตือนใจว่า การที่เราชี้ไปที่คนอื่น 2 นิ้วนั้น นิ้วที่ชี้ลงมาหาตนเองมีถึง 3 นิ้ว และเตือนให้เรารู้ว่า หมายถึงเราเองที่ควรที่จะเริ่มต้นทำที่ตัวเราเองด้วย

7. ข้อคิดสำหรับทุกคนก็คือนวัตกรรมและสิ่งทีคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนนั้น ครูจะเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงโดยการนำไปใช้ด้วยตัวเอง ไม่จำเป็นต้องรอให้คนอื่นมาชี้แนะเริ่มต้นให้ก่อนเราจึงจะทำตาม การเริ่มต้นที่ตัวเราเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

8. การจัดการความรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริง ด้วยการลงมือปฏิบัติ

9. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาปสาทและต้องมียินโสมนสิการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดที่ถูกต้อง คิดเป็นหรือคิดอย่างเป็นระบบ รู้วิธีหาเหตุผลสืบสาว แยกแยะปัญหาได้ โดยไม่เอาอคติตามความเป็นตัวตนของตนเองเข้าจับ “โยนิโส” เป็นเหตุต้นเหตุ แหล่งเกิด ปัญหา อุบาย วิธีการ “มนสิการ” การกระทำในใจ การคิด การคำนึง ใส่ใจพิจารณา เมื่อรวมเป็น โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำใจโดยแยกกาย โดยนำหลักการแสวงหาความรู้ตามแนวทางอริยสัจ 4 มาใช้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนเป็นแรงจูงใจ (KM)

ตามนโยบายของชาติที่เน้นการใช้กระบวนการวิจัยและหรือการจัดกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และพันธกิจของผู้สอนด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ การนำไปใช้ในการเรียนการสอน การชี้นำร่วมพัฒนาสังคม จึงก่อเกิดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะด้านความรู้ ด้านงานวิจัย และการใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายหลักคือ การเพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านงานวิจัยการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สอนและผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

วิธีการเข้าสู่ KM

ก. ระยะก่อร่างสร้างแนวคิด

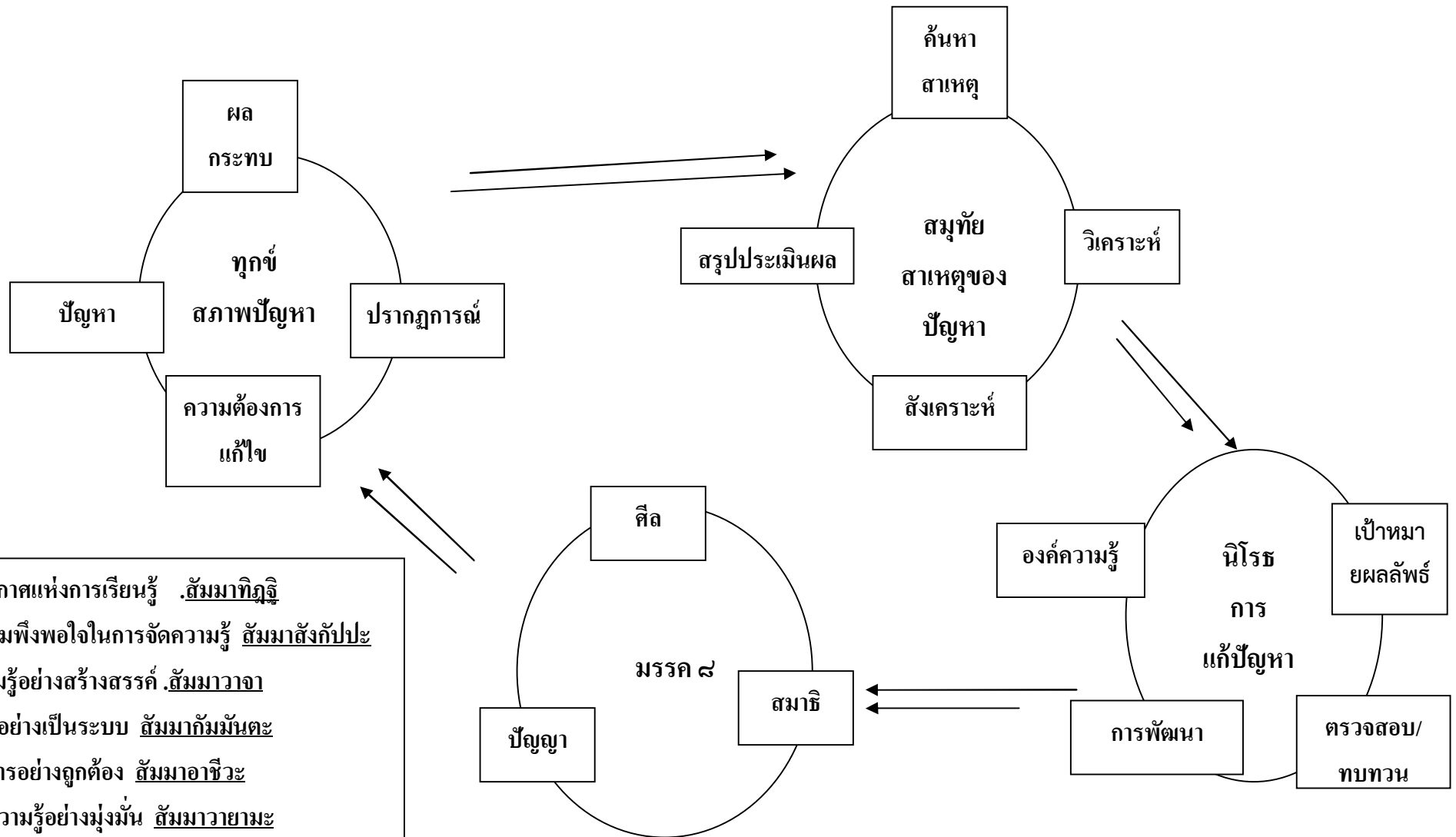
1. การพุดคุยเปิดใจและกระตุ้นความสนใจพัฒนาทักษะความรู้ด้านการวิจัย (Critical Issues) และกิจกรรมบนฐานความเหมือนความต่าง
2. การประมวลความสนใจ บริบทแวดล้อมเพื่อกำหนดเป้าหมายพัฒนาทักษะด้านการวิจัยร่วมกัน (Domain)
3. แลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (Sharing Concept)

ข. ระยะบ่มเพาะอุดมการณ์สร้างความรู้

4. กำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน (Application) คือทำงานวิจัยและการพัฒนารูปแบบและวิธีการเรียนการสอน โดยผู้สอนและผู้เรียนใช้การวิจัยและหรือกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
5. การดำเนินงานเพิ่มพูนทักษะการวิจัย ดังนี้
 - 5.1 การเพิ่มพูนทักษะงานวิจัยและสร้างองค์ความรู้ 1) การพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนตามแนวพุทธ 2) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากภายในด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน 3) การติดตามคุณภาพของนักศึกษา และการวิจัยในชั้นเรียนแบบง่ายๆ เรื่อง การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รายวิชา ความจริงของชีวิต
 - 5.2 การพัฒนารูปแบบและวิธีการเรียนการสอน โดยผู้สอนและผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ในรายวิชา ความจริงของชีวิต

ค. ระยะจัดเก็บและสืบค้นความรู้

6. การหาหรือแลกเปลี่ยนสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันและแนวทางเพิ่มพูนการเรียนรู้ใหม่
7. รวบรวมแก่นความรู้เพื่อเผยแพร่ให้สู่สังคม
8. การจัดปัจจัยสนับสนุนเพื่อกระตุ้นสร้างแรงจูงใจอย่างสม่ำเสมอ

- 1.สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ .สัมมาทิฐิ
- 2.ความรักความพึงพอใจในการจัดความรู้ สัมมาสังกัปปะ
- 3.สื่อสารความรู้อย่างสร้างสรรค์ .สัมมาวาจา
- 4.การวางแผนอย่างเป็นระบบ สัมมากัมมันตะ
- 5.การดำเนินการอย่างถูกต้อง สัมมาอาชีวะ
- 6.การจัดการความรู้อย่างมุ่งมั่น สัมมาวายามะ
- 7.การจัดการความรู้อย่างรอบครอบ สัมมาสติ
- 8.การจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน สัมมาสมาธิ

แผนภาพกระบวนการหาความจริง (วิจัย) ตามแนวทางอริยสัจ 4

ภาคผนวก

กิจกรรมที่ 1

เรื่อง การเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน

เหตุผลของการทำกิจกรรม

เมื่อผู้สอนและผู้เรียนมาพบกันในช่วงแรกๆ ต่างฝ่ายก็ยังไม่รู้จักมักคุ้นกันและไม่ทราบภูมิหลังกันและกัน การสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยตนเอง จะช่วยให้ต่างฝ่ายต่างเห็นอกเห็นใจและเข้าใจซึ่งกันและกัน และจะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในลำดับต่อไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. สามารถอธิบายความสำคัญ ประโยชน์ของการสร้างความเข้าใจอันดี และวิธีการเก็บข้อมูลจากผู้เรียนได้
2. สามารถนำวิธีนี้ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชามนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้
3. เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและรู้จักข้อมูลส่วนตัวของกันและกันมากขึ้น

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แจกกระดาษให้ผู้เรียนแต่ละคนนำไปสัมภาษณ์ผู้อื่นให้ได้ข้อมูลมากที่สุด 10-15 นาที
2. เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้ผู้เรียนเข้ารวมกลุ่ม นั่งเป็นวงกลม
3. อาจารย์ผู้สอนถามผู้เรียน ใครที่สามารถสัมภาษณ์ผู้อื่นมากที่สุดและน้อยที่สุด
4. ให้ผู้เรียนแต่ละคนแนะนำสมาชิกที่ตนไปสัมภาษณ์
5. เมื่อทุกคนแนะนำหมดทุกคนแล้วให้ทุกคนคบมือ
6. เมื่อจบกิจกรรมแล้วผู้สอนแจกแบบประเมินส่วนตัวให้ผู้เรียนแต่ละคนกรอรายละเอียดเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เรียน
7. ผู้สอนแจกรายละเอียดของรายวิชาที่จะสอนและเกณฑ์ในการพิจารณาประเมินผลการเรียน
8. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำข้อสอบเบื้องต้น (Pre-test) ตรวจสอบที่คะแนนของผู้เรียนไว้และแจ้งให้ผู้เรียนทราบ เพื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินครั้งสุดท้าย (Post-test)

ระเบียบส่วนตัวสำหรับผู้เรียนรายวิชา ความจริงของชีวิต

สาขาวิชา.....รหัสหมู่เรียน.....

ข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อ.....เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
2. ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....Mail.....
3. โรงเรียนเดิมก่อนเข้าเรียน.....
4. ปัจจุบันพักอยู่กับ.....บ้านเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
5. ชื่อ บิดา.....มารดา.....อาชีพ.....
6. ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ.....บาท
7. มีพี่น้อง.....คน มีอาชีพแล้ว.....คน ยังไม่มีอาชีพ.....คน
8. ท่านเป็นบุตรคนที่.....บิดามารดายังมีชีวิตอยู่.....
9. ปัจจุบันอยู่ในความอุปการะของ.....
10. งานอดิเรกที่ชอบหรือสนใจหรือความถนัดพิเศษ.....

ข้อมูลและเหตุผล

11. สาเหตุที่เลือกเรียนสาขา.....
12. เมื่อเข้ามาเรียนสาขานี้แล้วมีความรู้สึกอย่างไร.....
13. วิชาที่ท่านชอบเรียนและเรียนได้ดีที่สุดคือวิชา.....เพราะ.....
14. วิชาที่ท่านไม่ชอบและเรียนได้ไม่ดีคือวิชา.....เพราะ.....
15. วิชาเอกที่ท่านเรียนคือวิชา.....
16. เมื่อท่านเรียนวิชานี้แล้วท่านต้องการอยากจะได้อะไรนอกจากความรู้.....
.....
.....
17. สิ่งที่ยากจะบอก/แสดงความคิดเห็น/หรือเสนอแนะต่อผู้สอนวิชานี้คือ.....
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 2

ข้อคิดจากสิ่งของ

อุปกรณ์

1. สิ่งของ ต่างๆ
2. ภาชนะหรือกล่องใส่สิ่งของ

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ขนาด 3- 5 คน
2. ผู้สอนนำสิ่งของต่างๆ ที่ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม
3. ให้นักเรียนแต่ละคนเลือกหยิบสิ่งของที่ตนชอบไว้คนละ 1 อย่าง
4. แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาสิ่งของของตนและแสดงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งของแล้วให้สมาชิก

บันทึกความรู้สึกของแต่ละคนไว้

5. ให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปแนวความคิดที่ทุกคนแสดงออก
6. ผู้สอนถามถึงสาเหตุที่ผู้เรียนเลือกสิ่งที่ตนเลือกเพราะสาเหตุใด
7. ให้ทุกคนพิจารณาที่สิ่ง และรูปร่างลักษณะต่างๆ ว่าเกิดความคิดอะไรบ้างถ้าเปรียบเทียบกับคน

กิจกรรมที่ 3 วิชาความจริงของชีวิต

ชื่อ.....รหัสนักศึกษา.....วันที่.....เดือน.....

จากปัญหาในสังคมปัจจุบันนักศึกษาอาชีวะ นักศึกษาช่างกลก่อการทะเลาะวิวาทนั้น ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาครอบครัว
ปัญหาขาดคุณธรรม ขาดความเข้าใจของความจริงของชีวิต ในฐานะนักศึกษาเรียนความจริงของชีวิต นักศึกษามีแนวทาง
ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร ?

(1) ปัญหาที่เกิดขึ้น ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(2) แนวทางการแก้ไขปัญหา ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(3) นักศึกษาเป็นส่วน ในการสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาจะปฏิบัติตน อย่างไรในเรื่องดังกล่าว ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(4) นักศึกษาอยากให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในอนาคตเป็นอย่างไร และควรเริ่มต้นมีใคร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4

จุดเริ่มต้นที่ใคร

เหตุผลของการทำวิจัย

ในวงสังคมทั่วไปเมื่อเห็นสิ่งไม่ดีงามในสังคมหรือค่านิยมที่ไม่ถูกต้องก็มักจะวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นกันว่าไม่ควรจะทำเช่นนั้น แต่ควรจะทำอย่างนี้จึงจะดี แต่ถ้าหากถามว่า การกระทำให้สังคมดีขึ้นหรือเปลี่ยนค่านิยมไปตามที่เราต้องการนั้นควรจะเริ่มที่ใคร คำตอบที่ได้มักจะตอบเริ่มที่ผู้อื่น เช่น เริ่มที่ผู้นำหรือคนที่มีอำนาจ เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ตัวเรานั้น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เพราะถ้าไม่เริ่มจากจุดนี้แล้ว สังคมก็จะเปลี่ยนแปลงได้ยาก กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้ทำกิจกรรมมองเห็นความสำคัญและเกิดความคิดว่าสิ่งที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมิใช่อื่นไกล คือตัวของเรานั่นเอง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรม

1. อภิปรายแสดงความคิดเห็นและสรุปหาจุดต้นตอของสิ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้
2. เห็นความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นจากตัวเอง
3. บอกได้ว่ากิจกรรมนี้สามารถประยุกต์เอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จากการจดบันทึกร่วมกันหาข้อยุติร่วมกัน

กิจกรรมและขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5-7 คน โดยการนับหรืออาจเปลี่ยนบรรยากาศให้มีการเล่นสนุกสนานโดยใช้ก้อนหิน 5-7 ก้อน ตามจำนวนคนที่ต้องการให้ผู้สอนส่งก้อนหินให้ผู้เรียนและให้ส่งต่อกันไปเรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกันก็ร้องเพลงแล้วหยุดว่าก้อนหินจะอยู่ที่ใครก็เป็นกลุ่มนั้น
2. ให้แต่ละกลุ่มล้อมเป็นวงกลม ผู้สอนแจกปัญหาให้แต่ละกลุ่มอภิปราย ตัวอย่างปัญหานำมาอภิปรายจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติและจะเริ่มต้นที่ผู้ใด กลุ่มที่ 1-5
3. เมื่ออภิปรายได้ข้อยุติแล้วให้เวลาของกลุ่มจดบันทึกผลสรุปของแต่ละกลุ่มไว้เพื่อรายงาน

เอกสารอ้างอิง

ชนาธิป พรกุล. การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์
อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น, 2554.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง, นนทบุรี: สหมิตรพินิจแอนด์พับลิชชิง,
2554.

สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
ประดิษฐ์ เหล่าเนตร์ และณัฐภัตสร เหล่าเนตร์. การจัดการกระบวนการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม
บริษัทเป็น ภาษาและศิลปะ จำกัด, กรุงเทพฯ ฯ. 2549.

ประดิษฐ์ เหล่าเนตร์. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ. เอกสารอัดสำเนา, 2545.

ประดิษฐ์ เหล่าเนตร์. หลักสูตรบูรณาการแบบองค์รวม. เอกสารอัดสำเนา การประชุมเครือข่าย
ความร่วมมือพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ระหว่าง
สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์ 24 มหาวิทยาลัย
ของรัฐ และโรงเรียนแกนนำ ณ หอประชุมสหประชาชาติ, กรุงเทพฯ ฯ. 4 กรกฎาคม 2546.
วีระพงษ์ แสง-ชูโต. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในทางวิทยาศาสตร์
ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขา
วิทยาศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
กรุงเทพฯ ฯ, 2544.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. การจัดการเรียนรู้อิงกลุ่มวิทยาศาสตร์
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. อัดสำเนา, 2546.

สมัย ยอดอินทร์. ทำไมหลักสูตรต้องเป็นองค์รวม. การประชุมเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาการเรียน
การสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ระหว่างสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์ 24 มหาวิทยาลัยของรัฐและโรงเรียนแกนนำ ณ หอประชุม
สหประชาชาติ, กรุงเทพฯ ฯ. 4 กรกฎาคม 2546.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. บริษัทพิมพ์ดี จำกัด,
กรุงเทพฯ ฯ, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ผู้สอนภูมิปัญญาไทย รุ่น 1. องค์การค้ำของคุรุสภา,
กรุงเทพฯ ฯ, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, กรุงเทพฯ ฯ

สำลี รักสุทธี และ คณะ. เทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ. สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา,
กรุงเทพฯ ฯ, 2545.

อัญชลี สารรัตน์. การศึกษาแบบบูรณาการ (Integration Education) . วารสารวิชาการ. 2 (12)
ธันวาคม, 2542.